SFS 1976: 612
Utkom från trycket
den 22 juli 1976

Lag om ändring i föräldrabalken;

utfärdad den 23 juni 1976.

Enligt riksdagens beslut[1] föreskrives i fråga om föräldrabalken[2]

dels att 1–3 kap., 4 kap. 5 och 8 §§, 6 kap., 7 kap. 2, 4, 7, 8 och 10 §§, 11 kap. 1 och 2 §§, 12 kap. 1 §, 15 kap. 7 §, 20 kap., 21 kap. 12 § samt rubrikerna till 1–3 och 20 kap. skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i balken skall införas nya paragrafer, 4 kap. 9–11 §§, 7 kap. 11–14 §§, 10 kap. 9–17 §§, 11 kap. 12–17 §§, 18 kap. 12 och 13 §§ samt 21 kap. 14 §, av nedan angivna lydelse.

Till följd härav kommer balken att ha följande lydelse från och med den dag då denna lag träder i kraft.

[1] Prop. 1975/76: 153, 170, LU 33, rskr 397.
[2] Balken omtryckt 1974: 1038.

1 kap. Om faderskapet till barn

1 § Är vid barns födelse modern gift, skall mannen i äktenskapet anses som barnets fader, om ej annat följer av 2 §. Detsamma gäller, om modern är änka och barnet födes inom sådan tid efter mannens död att det kan vara avlat dessförinnan.

2 § Rätten skall förklara att mannen i äktenskapet ej är fader till barnet, om

1. det är utrett att modern har haft samlag med annan än mannen under tid då barnet kan vara avlat och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av den andre,
2. det på grund av barnets arvsanlag eller annan särskild omständighet kan hållas för visst att mannen ej är barnets fader, eller
3. barnet har avlats före äktenskapet eller under det att makarna levde åtskilda och det ej är sannolikt att makarna ha haft samlag med varandra under tid då barnet kan vara avlat.

Godkänner mannen i äktenskapet skriftligen annan mans erkännande av faderskapet och har i fråga om erkännandet iakttagits bestämmelserna i 4 §, skall därigenom anses fastställt att mannen i äktenskapet ej är barnets fader. Erkännandet skall dock i detta fall alltid vara skriftligen godkänt av modern.

3 § Föreligger ej fall som avses i 1 § eller har rätten meddelat förklaring enligt 2 § första stycket, fastställes faderskapet genom erkännande eller dom.

4 §[3] Erkännande av faderskap sker skriftligen och skall bevittnas av två personer. Erkännandet skall skriftligen godkännas av barnavårdsnämnden och av modern eller särskilt förordnad förmyndare för barnet. Har barnet uppnått myndig ålder, skall erkännandet i stället godkännas av barnet självt. Barnavårdsnämnden får lämna sitt godkännande endast om det kan antagas att mannen är fader till barnet.

Erkännande kan ske även före barnets födelse.

Visas senare att den som har lämnat erkännande ej är fader till barnet, skall rätten förklara att erkännandet saknar verkan mot honom.

5 § Skall faderskap fastställas genom dom, skall rätten förklara en man vara fader, om det är utrett att han har haft samlag med barnets moder under tid då barnet kan vara avlat och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av honom.

2 kap. Om barnavårdsnämnds medverkan vid fastställande av faderskap

1 §[4] Skall ej enligt 1 kap. 1 § viss man anses som barns fader, åligger det barnavårdsnämnden att försöka utreda vem som är fader till barnet och sörja för att faderskapet fastställes, om den som har vårdnaden om barnet är kyrkobokförd i riket eller vistas här eller om i annat fall vårdnadshavaren begär det och barnet är svensk medborgare.

[3] Förutvarande 4 § upphävd genom 1969:617.
[4] Ändringen innebär bl. a. att andra stycket upphävs.

2 § Uppgift enligt 1 § åvilar barnavårdsnämnden i den kommun där den som har vårdnaden om barnet är kyrkobokförd. Är vårdnadshavaren ej kyrkobokförd i riket, åvilar uppgiften barnavårdsnämnden i den kommun där han vistas eller, om han ej vistas i riket, barnavårdsnämnden i Stockholm.

3 § Ändras förhållande som anges i 2 § sedan barnavårdsnämnden inlett sin utredning, är nämnden ändock skyldig att slutföra sin uppgift.

Barnavårdsnämnden kan flytta över ärendet till barnavårdsnämnden i annan kommun, om det skulle avsevärt underlätta utredningen. Om sådant beslut skall den andra barnavårdsnämnden genast underättas.

Talan mot barnavårdsnämnds beslut enligt andra stycket föres hos länsstyrelsen genom besvär. Mot länsstyrelsens beslut föres talan hos kammarrätten genom besvär.

4 § Barnavårdsnämnden skall vid sin utredning inhämta upplysningar från modern och andra personer som kunna lämna uppgifter av betydelse för utredningen.

På nämndens begäran skall barnavårdsnämnden i annan kommun lämna biträde vid utredningen.

5 § Om faderskapsfrågan kan bedömas med tillräcklig säkerhet på grund av barnavårdsnämndens utredning, bör nämnden bereda den som antages vara fader till barnet tillfälle att erkänna faderskapet.

6 § Barnavårdsnämnden bör verka för att blodundersökning äger rum beträffande modern, barnet och den som kan vara fader till barnet, om denne begär det eller anledning finns till antagande att modern haft samlag med mer än en man under tid då barnet kan vara avlat.

7 § Barnavårdsnämnden får lägga ned påbörjad utredning angående faderskapet, om det

1. visar sig omöjligt att få erforderliga upplysningar för bedömning av faderskapsfrågan,
2. framstår som utsiktlöst att försöka få faderskapet fastställt av domstol,
3. föreligger samtycke av modern eller särskilt förordnad förmyndare enligt 4 kap. 5 § till adoption av barnet, eller
4. av särskilda skäl finns anledning till antagande att fortsatt utredning eller rättegång skulle vara till men för barnet eller utsätta modern för påfrestningar som innebära fara för hennes psykiska hälsa.

Talan mot barnavårdsnämnds beslut att lägga ned påbörjad faderskapsutredning föres hos länsstyrelsen genom besvär. Mot länsstyrelsens beslut föres talan hos kammarrätten genom besvär.

8 § Vid barnavårdsnämnden skall föras protokoll över vad som förekommer vid utredningen av betydelse för faderskapsfrågan. I protokollet antecknas även sådana uppgifter som kunna ha betydelse för skyldigheten att utge bidrag till barnets underhåll.

Utredningen bör bedrivas skyndsamt. Den skall vara slutförd inom ett år från barnets födelse, om ej särskilda skäl föranleda annat.

9 § Skall viss man enligt 1 kap. 1 § anses som barns fader och är vårdnadshavare för barnet kyrkobokförd i riket eller vistas vårdnadshavare här eller är barnet svensk medborgare, skall barnavårdsnämnden, om vårdnadshavare eller mannen begär det och det finnes lämpligt, utreda om annan man kan vara fader till barnet.

Beträffande utredningen skola 2–6 och 8 §§ äga motsvarande tillämpning, varvid dock vad som sägs i 2 § om vårdnadshavare skall gälla modern, när vårdnaden om barnet utövas gemensamt av henne och mannen. Utredningen får läggas ned, om det föreligger skäl som anges i 7 § första stycket 1 eller 4 eller det annars finnes lämpligt.

Talan mot barnavårdsnämnds beslut att icke påbörja utredning enligt denna paragraf eller att lägga ned påbörjad utredning föres hos länsstyrelsen genom besvär. Mot länsstyrelsens beslut föres talan hos kammarrätten genom besvär.

3 kap. Vissa bestämmelser om rättegången i mål om faderskap

Mål om förklaring att viss man ej är fader

1 § Vill man som enligt 1 kap. 1 § skall anses som barns fader vinna förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket att han icke är fader till barnet, skall han väcka talan härom mot barnet eller, om barnet har avlidit, dess arvingar.

Är mannen död och har han icke varaktigt sammanbott med barnet och heller icke efter barnets födelse erkänt barnet som sitt, har var och en som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter mannen rätt att väcka talan om att mannen ej är fader till barnet. Efterlämnar den avlidne förutom maka arvingar som avses i 3 kap. 1 § ärvdabalken, har var och en av dem rätt att väcka talan under här angivna förutsättningar.

Rätt för arvinge att väcka talan föreligger ej, om vid mannens död mer än ett år har förflutit från det att talan, som grundats på att mannen är fader till barnet, väckts mot honom och han fått del därav eller om mer än ett år har förflutit sedan anspråk på samma grund framställts mot mannens dödsbo.

2 §[5] Vill barn vinna förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket att viss man ej är dess fader, skall barnet väcka talan härom mot mannen eller, om han är död, hans arvingar. Efterlämnar mannen förutom maka arvingar som avses i 3 kap. 1 § ärvdabalken, skall talan, såvitt angår dessa, riktas mot dem som då talan väckes äro närmast till arv.

3 § Talan som avses i 1 eller 2 § får väckas vid rätten i den ort där barnet har sitt hemvist eller, om det har avlidit, vid den rätt som har att upptaga tvist om arv efter barnet. Målet upptages av Stockholms tingsrätt, om ej annan behörig domstol finns.

4 § Är part i mål som avses i 1 eller 2 § underårig, får förmyndaren eller god man, om sådan enligt 18 kap. skall förordnas, föra talan för honom.

Modern skall höras i målet, om det kan ske.

[5] Ändringen innebär bl. a. att andra och tredje styckena upphävs.

5 § Talan om fastställande av faderskap väckes av barnet.

I fall som avses i 2 kap. 1 § föres barnets talan av barnavårdsnämnden. Har modern vårdnaden om barnet, får hon alltid föra barnets talan, även om hon ej har uppnått myndig ålder. Talan får vidare alltid föras av särskilt förordnad förmyndare för barnet.

6 § Är mål om fastställande av faderskap anhängigt, kan frågan om faderskapet till barnet prövas endast i det målet. Talan får i målet föras mot flera män. I avliden mans ställe stämmas de arvingar till den döde som anges i 2 §.

I fall då barnavårdsnämnd har att sörja för att faderskap fastställes skall nämnden föra talan mot den man eller de män som enligt nämndens utredning eller vad som framkommit under målets handläggning skäligen kunna komma i fråga som fader till barnet.

På ansökan av svarande skall rätten utfärda stämning på man, som ej redan är instämd i målet, och pröva om mannen är fader till barnet. Om sådan ansökan gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om stämningsansökan.

7 § I fall då barnavårdsnämnd har att sörja för att faderskap fastställes väckes talan vid rätten i den ort där barnavårdsnämnden finns. Rätten kan flytta över målet till annan domstol, om det skulle avsevärt underlätta handläggningen av målet.

I andra fall än som avses i första stycket väckes talan om fastställande av faderskap vid den rätt där mannen skall svara i tvistemål i allmänhet eller, om talan föres mot flera män, en av dem har att svara. Talan mot avliden mans arvingar får väckas vid den rätt där dödsboet svarar. Finns ej behörig domstol enligt vad som nu har sagts, upptages målet av Stockholms tingsrätt.

8 § I samband med att barnavårdsnämnden väcker talan skall protokollet över nämndens utredning ges in till rätten. Väckes talan av annan och har barnavårdsnämnden gjort utredning i frågan, skall rätten infordra barnavårdsnämndens protokoll.

Svarande skall delges protokollet i samband med stämningen.

Rätten kan förelägga barnavårdsnämnden att fullständiga utredningen om faderskapet.

9 § Rätten skall se till att frågan om faderskapet till barnet blir tillbörligen utredd. Var och en som kan föra talan på barnets vägnar skall beredas tillfälle att yttra sig i målet.

Vittnesförhör får ej äga rum i syfte att styrka att vittnet har haft samlag med modern under tid då barnet kan antagas vara avlat.

Talan får ej prövas slutligt före barnets födelse.

10 § Återkallas talan mot en av flera män, får målet avskrivas i den delen endast om alla samtycka. Avser återkallelse den som har stämts enligt 6 § tredje stycket, krävs samtycke även från barnet.

Samtidigt med att målet avskrives i viss del skall rätten fatta beslut om rättegångskostnaden i den delen.

11 § I fall då barnavårdsnämnd för talan om fastställande av faderskap gälla i fråga om rättegångskostnad andra och tredje styckena i stället för 18 kap. 1–7 §§ rättegångsbalken.

Part skall bära sin rättegångskostnad. Svarande kan dock förpliktas att helt eller delvis ersätta annan part dennes rättegångskostnad, om han har förfarit på sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § rättegångsbalken eller om annars särskilda skäl föreligga.

Har parts ställföreträdare, ombud eller biträde förfarit på sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § rättegångsbalken, kan han förpliktas ersätta kostnad som därigenom vållats annan part. Rätten kan besluta härom även utan yrkande.

12 § Fullföljes talan, skall den högre rätten pröva faderskapsfrågan i hela dess vidd. Erinran härom skall intagas i föreläggande att inkomma med genmäle.

Finner högre rätt att någon som icke är part i målet skäligen kan komma i fråga som fader till barnet, skall domen på yrkande av part undanröjas och målet i dess helhet visas åter till den domstol som först har dömt i målet.

Bestämmelserna i 9 och 10 §§ äga motsvarande tillämpning vid målets handläggning i högre rätt. I fall då barnavårdsnämnd för talan äga även 8 § tredje stycket och 11 § motsvarande tillämpning i högre rätt.

Förening av mål

13 § Utan hinder av att viss man enligt 1 kap. 1 § skall anses som barns fader får, under förutsättning att talan som avses i 1 kap. 2 § första stycket har anhängiggjorts och ännu ej prövats, vid samma domstol väckas talan om fastställande av att annan man är barnets fader. Om så sker, skola målen handläggas i en rättegång.

Bifalles såväl talan om förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket som talan om fastställande av faderskapet och fullföljes talan beträffande den förstnämnda frågan, skall den högre rätten pröva också den andra frågan, även om talan ej har fullföljts i den delen.

4 kap. Om adoption

1 § Man eller kvinna, som fyllt tjugufem år, må med rättens tillstånd antaga adoptivbarn. Rätt att antaga adoptivbarn tillkommer även den som fyllt aderton men ej tjugufem år, om adoptionen avser eget barn, makes barn eller makes adoptivbarn eller om synnerliga skäl eljest föreligga.

2 § Den som är förklarad omyndig må ej utan förmyndarens samtycke antaga adoptivbarn.

3 § Makar må ej adoptera annorledes än gemensamt. Dock må ena maken ensam antaga adoptivbarn, där den andre vistas å okänd ort eller är sinnessjuk eller sinnesslö, ävensom eljest med den andres samtycke adoptera dennes barn eller adoptivbarn eller ock eget barn.

4 § Andra än makar må ej gemensamt antaga adoptivbarn.

5 § Utan eget samtycke må den som fyllt tolv år ej adopteras; dock må, utan hinder av att samtycke ej föreligger, adoption ske av den som är under sexton år, därest det kan antagas lända honom till skada att han tillfrågas.

Den som ej fyllt adertonn år må ej adopteras utan föräldrarnas samtycke. Moderns samtycke skall hava lämnats sedan hon hunnit tillräckligt återhämta sig efter nedkomsten. Vid adoption av adoptivbarn skall i stället inhämtas samtycke av adoptanten eller, om make adopterat andre makens barn, av makarna.

Samtycke enligt andra stycket fordras ej av den som är sinnessjuk, sinnesslö, utan del i vårdnaden eller å okänd ort. Är sådant fall för handen beträffande envar av dem som enligt andra stycket skall samtycka till adoptionen, skall i stället samtycke inhämtas från barnets förmyndare.

Den som är förklarad omyndig må ej adopteras utan förmyndares samtycke.

6 § Rätten skall pröva, huruvida adoptionen lämpligen må äga rum. Ej må tillstånd givas, med mindre adoptionen finnes lända till gagn för barnet samt sökanden uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller eljest särskild anledning är till adoptionen.

Ansökningen må ej bifallas, om å någondera sidan vederlag är givet eller utfäst, ej heller om bidrag till barnets underhåll är avtalat, med mindre fråga är om bidrag med visst belopp en gång för alla och beloppet inbetalts till barnavårdsnämnden i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd, eller till nämnden utfärdats förbindelse å beloppet, vilken blivit av sökanden och nämnden godkänd. För belopp, som inbetalts till nämnden, skall genom dess försorg hos riksförsäkringsanstalten eller svenskt försäkringsbolag inköpas en efter underhållsskyldigheten lämpad livränta åt barnet, där ej enligt avtalet hinder möter eller nämnden finner att beloppet må på annat lämpligt sätt användas för barnets underhåll.

Avtal om vederlag eller underhåll, som bort föranleda avslag å ansökningen därest avtalet varit för rätten kunnigt, vare, även om ansökningen bifalles, utan verkan.

7 § Såvitt angår adoptivbarnets ställning till adoptanten och dennes släktingar upphör all verkan av adoptionen, om

1. adoptivbarnet adopteras av annan än adoptantens make, eller
2. adoptanten ingår äktenskap med adoptivbarnet.

8 § Vid tillämpning av bestämmelse i lag eller annan författning som tillägger släktskap eller svågerlag rättslig betydelse skall adoptivbarn anses som adoptantens barn och icke som barn till sina biologiska föräldrar. Har make adopterat andre makens barn eller adoptivbarn, skall dock barnet anses som makarnas gemensamma.

Första stycket gäller ej, om annat är särskilt föreskrivet eller följer av rättsförhållandets natur.

9 § Laga domstol i ärende om antagande av adoptivbarn är rätten i den ort där adoptanten har sitt hemvist. Finns ej behörig domstol enligt vad som nu har sagts, upptages ärendet av Stockholms tingsrätt.

10 § I ärende om antagande av adoptivbarn skall rätten inhämta upplysningar om barnet och sökanden samt huruvida vederlag eller bidrag till barnets underhåll är givet eller utfäst. Har barnet ej fyllt aderton år, skall yttrande inhämtas från barnavårdsnämnden i den kommun där sökanden är kyrkobokförd och från barnavårdsnämnden i den kommun där den som har vårdnaden om barnet är kyrkobokförd.

Fader eller moder, vars samtycke till adoptionen ej erfordras, skall ändock höras, om det kan ske. Vid adoption av adoptivbarn skall vad nu sagts i stället gälla adoptanten eller, om make adopterat andre makens barn, var och en av makarna. Finns särskild förmyndare vars samtycke ej erfordras, skall även han höras.

11 § Mot rättens beslut i ärende om antagande av adoptivbarn får talan fullföljas av sökanden eller den som skall höras i ärendet.

12 och 13 §§[6]

5 kap. Om barnets namn

1 § Om barnets namn är särskilt stadgat.

2 och 3 §§[7]

6 kap. Om vårdnaden

1 § Barn står under vårdnad av bägge eller den ene av sina föräldrar eller av särskilt förordnad förmyndare till dess det fyllt aderton år eller ingått äktenskap.

2 § Den som har vårdnad om barn skall sörja för barnets person och giva det sorgfällig uppfostran. Vårdnadshavare skall tillse att barnet erhåller uppehälle och utbildning efter vad som är tillbörligt med hänsyn till föräldrarnas villkor och de tillgångar barnet kan äga samt barnets anlag.

3 § Vårdnadshavare skall utöva den uppsikt över barnet som är erforderlig med hänsyn till barnets ålder och övriga omständigheter.

4 § Har vårdnadshavare låtit barnet taga tjänst eller annat arbete, varigenom barnet blivit i stånd att försörja sig, får barnet, sedan det fyllt sexton år, själv säga upp avtalet samt sluta avtal om annat arbete av liknande art.

Vårdnadshavare har rätt att häva avtal som barnet har slutit enligt första stycket, om det är erforderligt med hänsyn till barnets uppfostran eller välfärd. Har avtalet hävts, får barnet ej därefter själv sluta arbetsavtal.

I fråga om verkan av avtal, som barnet slutit utan erforderligt samtycke, stadgas i 9 kap.

5 § Står barn under vårdnad av bägge föräldrarna, skall vad som sägs i 2–4 §§ gälla föräldrarna i förening. Är en av föräldrarna i följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak hindrad att deltaga i beslut rörande vårdnaden, vilket icke utan olägenhet kan uppskjutas, utövas bestämmanderätten av den andre. Denne får dock icke ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, med mindre barnets bästa uppenbarligen kräver det.

[6] Paragraferna upphävda genom 1970: 840.
[7] Paragraferna upphävda genom 1963: 523.

6 § Barnet står från födelsen under vårdnad av bägge föräldrarna, om dessa äro gifta med varandra, och i annat fall av modern ensam. Ingå föräldrarna senare äktenskap med varandra, står barnet från den tidpunkten under vårdnad av dem bägge.

Första stycket gäller ej, om annat följer av 7–10 §§.

7 § Stå barn under vårdnad av bägge föräldrarna och vilja föräldrarna eller en av dem att vårdnaden icke längre skall tillkomma dem gemensamt, har rätten på ansökan av endera att förordna vem av dem som skall ha vårdnaden om barnen eller, om ej alla barnen böra stå under den enes vårdnad, hur de skola fördelas mellan föräldrarna. Äro föräldrarna ense, skall rätten besluta i överensstämmelse med vad de önska, om det ej är uppenbart stridande mot barnens bästa. I annat fall beslutar rätten efter vad som finnes skäligt med hänsyn till barnens bästa. Finnes med hänsyn till barnens bästa uppenbart att ingendera av föräldrarna bör utöva vårdnaden, skall denna anförtros åt särskilt förordnad förmyndare.

Dömes till äktenskapsskillnad mellan föräldrarna, skall rätten tillika förordna angående vårdnaden om barnen. Härvid äger första stycket motsvarande tillämpning. Äro föräldrarna ense om att vårdnaden skall tillkomma dem gemensamt, skall dock rätten besluta i överensstämmelse därmed, om det ej är uppenbart stridande mot barnens bästa.

8 § Står barn under vårdnad av endast den ene av föräldrarna, skall rätten på ansökan av den andre överföra vårdnaden till honom, om det finnes skäligt med hänsyn till barnets bästa. Äro föräldrarna ense att vårdnaden skall överföras till den andre eller att vårdnaden skall tillkomma dem gemensamt, skall rätten på ansökan besluta i överensstämmelse därmed, om det ej är uppenbart stridande mot barnets bästa.

9 § Står barn under vårdnad av bägge föräldrarna och gör sig en av dem skyldig till grovt missbruk eller grov försummelse vid vårdnadens utövande eller innebär hans deltagande i vårdnaden eljest fara för barnets utveckling, skall rätten på anmälan av barnavårdsnämnd förordna att vårdnaden skall tillkomma endast den andre, om det ej är uppenbart med hänsyn till barnets bästa att vårdnaden bör anförtros åt särskilt förordnad förmyndare.

Står barn under vårdnad av endast den ene av föräldrarna och inträffar i fråga om honom sådan omständighet som avses i första stycket, skall rätten på anmälan av barnavårdsnämnd förordna den andre att utöva vårdnaden, om det ej är uppenbart med hänsyn till barnets bästa att vårdnaden bör anförtros åt särskilt förordnad förmyndare.

10 § Står barn under vårdnad av bägge föräldrarna och dör en av dem, tillkommer vårdnaden den andre.

Står barn under vårdnad av endast den ene av föräldrarna och dör han, skall rätten på ansökan av den andre eller på anmälan av barnavårdsnämnd förordna den andre att utöva vårdnaden, om det ej är uppenbart med hänsyn till barnets bästa att vårdnaden bör anförtros åt särskilt förordnad förmyndare.

Äro bägge föräldrarna döda, utövas vårdnaden av förmyndaren.

11 §[8] Fader eller moder som är skild från vårdnaden får ej betagas tillfälle

[8] Förutvarande 11 § upphävd genom 1971: 870.

till umgänge med barnet, med mindre särskilda omständigheter föranleda det. Nöjes han ej med vad som härom bestämmes av den som har vårdnaden, skall rätten besluta i frågan.

12 §[9] Fråga rörande vårdnad om barn upptages av rätten i den ort där vårdnadshavare har sitt hemvist. Vad nu sagts utgör dock ej hinder att upptaga fråga om vårdnad i samband med äktenskapsmål.

Finns ej behörig domstol enligt vad som sägs i första stycket, upptages vårdnadsfrågan av Stockholms tingsrätt.

13 § I mål eller ärende angående vårdnad om barn kan rätten för tiden intill dess laga kraft ägande dom eller beslut föreligger förordna om vårdnaden efter vad som finnes skäligt.

Förordnande enligt första stycket kan på yrkande meddelas utan huvudförhandling. Innan förordnande meddelas, skall motparten beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. Har förordnande meddelats, prövar rätten när målet eller ärendet avgöres, om åtgärden skall bestå.

Förordnande som nu nämnts går i verkställighet lika med laga kraft ägande dom men kan när som helst återkallas av rätten.

14 § I mål eller ärende angående vårdnad om barn gälla i fråga om rättegångskostnad andra och tredje styckena i stället för 18 kap. 1–7 §§ rättegångsbalken.

Vardera parten skall bära sin rättegångskostnad. Part kan dock förpliktas att helt eller delvis ersätta motparten dennes rättegångskostnad, om han har förfarit på sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § rättegångsbalken eller om annars särskilda skäl föreligga.

Skall part enligt andra stycket helt eller delvis ersätta motpartens rättegångskostnad och har partens ställföreträdare, ombud eller biträde förfarit på sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § rättegångsbalken och därigenom vållat kostnaden eller del därav, kan han förpliktas att jämte parten ersätta kostnaden. Rätten kan besluta härom även utan yrkande.

Första–tredje styckena äga motsvarande tillämpning vid målets eller ärendets handläggning i högre rätt.

7 kap. Om underhållsskyldighet

1 § Föräldrarna vare skyldiga att vidkännas kostnaden för barnets uppehälle och utbildning, om ej barnet har egna tillgångar.

Underhållsskyldigheten upphör ej innan barnet erhållit den utbildning som med hänsyn till föräldrarnas villkor och barnets anlag må finnas tillbörlig och ej i något fall förrän barnet fyllt sexton år.

2 § I kostnaden för barnets underhåll skall var och en av föräldrarna taga del efter sin förmåga.

Fader eller moder, som ej har vårdnaden om barnet, skall betala underhållsbidrag. Äro föräldrarna gifta med varandra men tillkommer vårdnaden om barnet endast den ene av dem och leva de ej åtskilda, gäller dock 5 kap. giftermålsbalken.

Det åligger barnavårdsnämnd, som enligt 2 kap. 1 § skall sörja för att faderskapet till barn fastställes, att tillse att barnet tillförsäkras underhåll.

[9] Ändringen innebär bl. a. att tredje stycket upphävs.

3 § Är barnet, sedan dess rätt till underhåll enligt 1 § upphört, i följd av sjukdom eller annan dylik orsak ur stånd att själv försörja sig, vare föräldrarna i mån av förmåga skyldiga att giva barnet skäligt underhåll.

Enahanda underhållsskyldighet åligge barnet emot fader eller moder, som av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att själv försörja sig.

4 § Har make under sin vårdnad barn som ej är även andra makens barn, är andra maken jämte honom skyldig att efter sin förmåga bidraga till barnets underhåll, så länge äktenskapet består.

Vad nu sagts medför ej ändring i den underhållsskyldighet som må åligga den andre av barnets föräldrar.

5 §[10]

6 § Betalning av underhållsbidrag skall erläggas i förskott för kalendermånad, om ej på grund av särskilda omständigheter annorlunda bestämmes av rätten eller genom avtal som i 7 § andra stycket sägs. Förskottsbetalning utöver vad nu sagts medför ej befrielse från att gälda underhållsbidrag för den tid sådan betalning avser.

7 § Avtal angående fullgörande för framtiden av underhållsskyldighet som ovan sägs utgör ej hinder för den underhållsberättigade att göra gällande rätt till högre underhållsbidrag.

Gäller avtalet underhåll enligt 1 § till barn vars föräldrar varken vid dess födelse voro eller därefter ha varit gifta med varandra, är det dock bindande för den underhållsberättigade, om avtalet slutits genom skriftlig, av två personer bevittnad handling och godkänts av barnavårdsnämnden. Vårdnadshavare får sluta avtal som nu har angetts, även om vårdnadshavaren ej har uppnått myndig ålder. Innefattar avtalet åtagande att till barnets underhåll utge visst belopp en gång för alla, skall beloppet betalas till barnavårdsnämnden, och skall med beloppet så förfaras som i 4 kap. 6 § sägs med avseende på där nämnt engångsbelopp.

Avtal angående underhållsbidrag till barn kan slutas även före barnets födelse.

8 § Utan hinder av vad genom dom eller genom avtal, som enligt 7 § är bindande jämväl för den underhållsberättigade, blivit bestämt om underhållsbidrag äger rätten annorlunda förordna därom, när ändrade förhållanden påkalla det. Under samma förutsättning må ock avtal om underhållsbidrag, som enligt 7 § icke är bindande för den underhållsberättigade, på talan av den underhållsskyldige jämkas av rätten. Är underhåll som avses i 1 § fastställt att utgå till dess barnet nått viss ålder, vare det ej hinder att göra gällande rätt till bidrag för tid därefter, ändå att fall ej är för handen som nyss är sagt.

Talan som avses i första stycket må ej föras i fråga om avtal, varigenom underhållsskyldig, i den ordning som stadgas i 7 § andra stycket, åtagit sig att till fullgörande av underhållsskyldighet som där avses utgiva visst belopp en gång för alla.

[10] Paragrafen upphävd genom 1971: 870.

9 § Är avtal, som makar med avseende å förestående äktenskapsskillnad slutit om underhåll till barn, uppenbart obilligt för ena maken, må avtalet på hans talan av rätten jämkas. Har talan ej väckts inom ett år från det äktenskapsskillnaden meddelades, är rätten till talan förlorad.

10 § Talan om underhåll till barn upptages av rätten i den ort där svaranden har sitt hemvist. Sådan fråga kan väckas även i samband med mål rörande fastställande av faderskapet till barn.

Första stycket utgör ej hinder att upptaga fråga om underhåll i samband med äktenskapsmål.

Finns ej behörig domstol enligt vad som sägs i första eller andra stycket, upptages målet av Stockholms tingsrätt.

Har rätten att avgöra vilken av flera män som är fader till barnet, får talan om underhållsbidrag ej prövas slutligt innan faderskapsfrågan har avgjorts genom dom som vunnit laga kraft.

11 § I mål om underhåll till barn får vårdnadshavare föra talan för barnet, även om vårdnadshavaren ej har uppnått myndig ålder. Är särskild förmyndare förordnad för barnet, har han samma rätt att föra talan för barnet. Även barnavårdsnämnd som enligt 2 § tredje stycket skall tillse att barnet tillförsäkras underhåll får föra sådan talan. Var och en som kan föra talan för barnet skall beredas tillfälle att yttra sig i målet.

Underhållsbidrag får bestämmas till olika belopp för särskilda delar av underhållstiden.

Underhåll till barn får ej mot den underhållsskyldiges bestridande bestämmas för tid efter det barnet fyllt aderton år, innan det kan tillförlitligen bedömas huruvida underhållsskyldighet föreligger därefter.

12 § I mål om underhåll till barn kan rätten för tiden intill dess laga kraft ägande dom eller beslut föreligger förordna om underhållet efter vad som finnes skäligt. Skyldighet att utge bidrag får dock ej åläggas någon, om icke sannolika skäl föreligga att han är bidragsskyldig. Har fråga om underhåll väckts i samband med mål om fastställande av faderskap till barn, får förordnande som nu nämnts ej meddelas, om flera män äro instämda i målet.

Förordnande enligt första stycket kan på yrkande meddelas utan huvudförhandling. Innan förordnande meddelas, skall motparten beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. Har förordnande meddelats, prövar rätten när målet avgöres, om åtgärden skall bestå.

Förordnande som nu nämnts går i verkställighet lika med laga kraft ägande dom men kan när som helst återkallas av rätten.

13 § Har någon genom skriftlig, av två personer bevittnad handling åtagit sig att till barn för vilket faderskapet skall fastställas utge underhållsbidrag för tid intill dess resultatet av blodundersökning om faderskapet föreligger, gäller i fråga om verkställighet på grund av handlingen vad som är föreskrivet om verkställighet på grund av förbindelse att utge underhåll enligt denna balk.

Beträffande åtagande enligt första stycket skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad som i lag eller annan författning är föreskrivet för fall då rätten enligt 12 § har meddelat förordnande om underhållsbidrag till barn.

Om rätt att i vissa fall få ersättning av allmänna medel för utgivna underhållsbidrag finnas särskilda bestämmelser.

14 § Har viss man enligt 1 kap. 1 § ansetts som barns fader och fastställes att annan man är fader till barnet, har den förstnämnde endast om särskilda skäl föreligga rätt till ersättning av den andre för kostnader som han har haft för barnets försörjning.

8 kap.[11]

9 kap. Om underårigs omyndighet

1 § Den som är under aderton år (*underårig*) är omyndig och äger icke själv råda över sin egendom eller åtaga sig förbindelser i vidare mån än som följer av vad som skall gälla på grund av lag eller villkor vid förvärv genom gåva eller testamente.

2 § Om rätt för underårig att själv taga tjänst eller annat arbete stadgas i 6 kap.

2 a § Underårig med eget hushåll får för den dagliga hushållningen eller uppfostran av barn, som tillhör hushållet, själv ingå sådana rättshandlingar, som sedvanligen företagas för dessa ändamål.

Rättshandling som avses i första stycket är dock ej bindande för den underårige, om den med vilken rättshandlingen slöts insåg eller bort inse, att det som anskaffades genom rättshandlingen ej var erforderligt.

Missbrukar den underårige behörighet, som tillkommer honom enligt första stycket, kan rätten på ansökan av förmyndaren frånkänna honom behörigheten. Sådant beslut kan upphävas på ansökan av förmyndaren eller den omyndige, om ändrade förhållanden inträtt.

Rättens beslut enligt tredje stycket skall ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna och tidning inom orten.

3 § Underårig äge själv råda över vad han genom eget arbete förvärvat efter det han fyllt sexton år. Detsamma gäller avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe.

Förmyndaren må med överförmyndarens samtycke omhändertaga egendom, varom i första stycket sägs, såvitt det må anses erforderligt med hänsyn till myndlingens uppfostran eller välfärd. Innan samtycke meddelas, skall överförmyndaren bereda myndlingen tillfälle att yttra sig.

3 a §[12]

4 § Har genom gåva eller testamente egendom tillfallit underårig under villkor att han må själv råda däröver, skall vad i 3 § andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning, dock att överförmyndarens samtycke erfordras blott i det fall att den underårige fyllt sexton år. I sådant fall skall

[11] Kapitlet upphävt genom 1973: 802.
[12] Paragrafen upphävd genom 1974: 236.

överförmyndaren, innan samtycke gives, bereda jämväl fångesmannen eller hans arvingar tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan märklig omgång eller tidsutdräkt.

5 § Idkar underårig, som fyllt sexton år, näring med tillstånd varom i 15 kap. 13 § sägs, äge han ingå sådana rättshandlingar, som falla inom området för rörelsen. Vad nu är stadgat gälle dock ej i fråga om rättshandling som avses i 15 kap. 15 §.

6 § Har underårig utan erforderligt samtycke ingått avtal, äge den, med vilken avtalet slöts, frånträda avtalet, så länge det ej blivit godkänt eller behörigen fullgjort. Visste han att avtalet slöts med underårig, må han dock ej, med mindre han hade anledning antaga att den underårige ägde behörighet att sluta avtalet, frånträda detta under den tid som vid dess ingående må hava blivit bestämt för godkännande eller eljest skäligen kunde beräknas åtgå därför. Ej må den, hos vilken underårig tagit tjänst eller annat arbete, frånträda avtalet härom, så länge detta fullgöres av den underårige.

Meddelande, varigenom avtalet frånträdes, må ske jämväl till den underårige själv.

7 § Varder avtal, som underårig ingått utan erforderligt samtycke, ej gällande, bäre envar åter vad han mottagit eller utgive, om det ej kan ske, ersättning för dess värde. Dock vare den underårige, där ej i andra stycket annorlunda stadgas, icke pliktig att utgiva sådan ersättning i vidare mån än vad han mottagit använts till skäligt underhåll eller eljest finnes hava för honom medfört nytta.

Har den underårige vid avtals ingående genom falska uppgifter om sin behörighet vilselett den, med vilken avtalet slöts, vare han, om avtalet ej blir gällande, pliktig att i den omfattning som prövas skälig utgiva ersättning för den förlust som föranletts av avtalet. Var förfarandet straffbart, skall ersättning gäldas efter vad i allmänhet gäller om skadestånd på grund av brott.

10 kap. Om omyndighet på grund av rättens beslut

1 § Den som fyllt aderton år skall av rätten förklaras omyndig, om han på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag är ur stånd att vårda sig eller sin egendom och det icke är tillräckligt att god man förordnas för honom eller att han på annat mindre ingripande sätt får bistånd i vården av sina angelägenheter.

2 § Föreligger beträffande underårig sådant fall som avses i 1 §, må rätten förklara, att han skall förbliva omyndig jämväl efter uppnådd myndighetsålder.

3 § Har någon förklarats omyndig enligt vad i 1 eller 2 § sägs, äge han ej råda över sin egendom eller åtaga sig förbindelser i vidare mån än som följer av vad som skall gälla på grund av lag eller villkor vid förvärv genom gåva eller testamente.

4 § Den som är förklarad omyndig må utan hinder därav själv sluta avtal om tjänst eller annat arbete. Dock äge rätten, när hänsynen till den omyndiges välfärd kräver det, förordna, att sådant avtal skall för honom ingås och uppsägas av förmyndaren. Har sådant förordnande givits, äge förmyndaren jämväl häva avtal, som efter omyndighetsförklaringen ingåtts av den omyndige.

5 § Den omyndige äge själv råda över vad han genom eget arbete förvärvat efter omyndighetsförklaringen. Detsamma gäller avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe. I fråga om rätt för förmyndaren att omhändertaga egendomen skall 9 kap. 3 § andra stycket äga motsvarande tillämpning.

6 § Vad i 9 kap. 4 och 5 §§ stadgas med avseende å underårig skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse i fråga om den som är förklarad omyndig.

7 § Om verkan av avtal, som den omyndige ingått utan erforderligt samtycke, gälle vad i 9 kap. 6 och 7 §§ sägs.

8 § Omyndighetsförklaring skall av rätten hävas, om skäl för omyndighetsförklaring icke längre föreligger.

9 § Ansökan att någon skall förklaras omyndig skall, då fråga är om den som har uppnått myndig ålder, upptagas av rätten i den ort där den som avses med ansökningen har sitt hemvist. Finns ej behörig domstol enligt vad som nu har sagts, upptages målet av Stockholms tingsrätt.

Avser ansökningen att underårig skall förbli omyndig även efter uppnådd myndighetsålder, hör målet till den rätt där förmynderskapet är inskrivet eller, om inskrivning icke ägt rum, till den rätt där inskrivning skall ske.

Ansökan om hävande av omyndighetsförklaring upptages av den rätt där förmynderskapet för den omyndige är inskrivet.

10 § Ansökan om omyndighetsförklaring får göras, förutom av den som ansökningen gäller, av hans make och närmaste fränder så ock av överförmyndaren samt, i fall som avses i 2 §, av förmyndaren.

Hävande av omyndighetsförklaring får sökas av den omyndige själv, hans förmyndare eller överförmyndaren.

11 § Har ansökan om omyndighetsförklaring gjorts av den, vars försättande i omyndighet det är fråga om, eller har denne medgivit att omyndighetsförklaring meddelas, får rätten utan huvudförhandling omedelbart företaga målet till avgörande.

I annat fall än som avses i första stycket skall rätten utfärda föreläggande för den, vars försättande i omyndighet det är fråga om, att svara i målet. Angående sådant föreläggande gäller vad som är föreskrivet om stämning.

Om den, vars försättande i omyndighet det är fråga om, uppenbarligen ej förstår vad saken gäller eller skulle lida allvarlig skada av att få del av ansökningen om omyndighetsförklaring, skall rätten förordna god man var-

om sägs i 18 kap. att i målet företräda honom och bevaka hans rätt. I fråga om ersättning till sådan god man äga bestämmelserna i 13 § andra stycket om ersättning till biträde motsvarande tillämpning.

12 § Ansökan av den som försatts i omyndighet att bli förklarad myndig får, om den finnes uppenbart ogrundad, avslås omedelbart utan huvudförhandling. Har ansökan om hävande av omyndighetsförklaring gjorts eller tillstyrkts av såväl förmyndaren som överförmyndaren, får målet också företagas till avgörande omedelbart utan huvudförhandling, om förmyndarens eller överförmyndarens inställelse ej finnes vara behövlig för målets utredning.

I annat fall än som avses i första stycket skall rätten utfärda föreläggande för den som ansökningen gäller, förmyndaren och överförmyndaren att svara i målet, allt i den mån de ej ha gjort eller tillstyrkt ansökningen. Angående sådant föreläggande gäller vad som är föreskrivet om stämning.

13 § Har ansökan gjorts att någon skall förklaras omyndig och föreligger ej fall som avses i 11 § tredje stycket, skall rätten förordna biträde att bevaka hans rätt i målet, om det ej är uppenbart att biträde ej erfordras. Begär den som försatts i omyndighet att förklaras åter myndig, skall rättegångsbiträde också förordnas, om det ej är uppenbart att biträde ej erfordras.

Den som förordnats till rättegångsbiträde har efter rättens prövning rätt till skälig ersättning av allmänna medel för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget krävt. Ersättningen skall stanna på statsverket, såvida ej motparten till den, för vilken rättegångsbiträde förordnats, finnes böra åläggas att gottgöra statsverket kostnaden.

14 § Kan dom i mål om omyndighetsförklaring ej ges omedelbart, får rätten, om dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara för den vars försättande i omyndighet det är fråga om eller för hans egendom, förordna att han skall vara omyndig för tiden intill dess målet avgöres av rätten. Förordnande som nu nämnts får meddelas utan huvudförhandling.

Innan förordnande enligt första stycket meddelas, skall, om det kan ske utan märklig tidsutdräkt, den vars försättande i omyndighet det är fråga om beredas tillfälle att yttra sig. Förordnandet kan när som helst återkallas av rätten.

15 § Rätten får ej förklara någon omyndig eller förklara någon åter myndig utan att läkarintyg angående hans sinnestillstånd har företetts. Närmare bestämmelser om sådant intyg meddelas av regeringen.

16 § Har den som förklarats omyndig blivit förklarad åter myndig, får talan mot domen fullföljas av var och en som enligt 10 § är behörig att föra talan om hans försättande i omyndighet, så ock av förmyndaren.

17 § Dom varigenom någon förklarats omyndig samt förordnande som avses i 14 § skall ofördröjligen genom rättens försorg kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Har dom, varigenom någon förklarats omyndig, blivit ändrad i högre rätt genom dom som vunnit laga kraft, eller har den som förklarats omyndig

förklarats åter myndig genom laga kraft ägande dom, eller har förordnande som avses i 14 § återkallats eller i högre rätt upphävts, skall kungörelse därom ske enligt första stycket.

11 kap. Om förmyndare

1 § För barn som står under vårdnad av bägge föräldrarna äro föräldrarna förmyndare. Dör en av föräldrarna eller kan någon av dem enligt 4 § icke vara förmyndare, eller blir någon av dem entledigad från förmynderskapet, är den andre barnets förmyndare.

För barn som står under vårdnad av endast den ene av sina föräldrar är denne ensam förmyndare.

2 § Ingår underårigt barn äktenskap, skall den som vid äktenskapets ingående var förmyndare för barnet alltjämt vara barnets förmyndare.

3 § Finnes ej någon som efter vad i 1 eller 2 § sägs skall vara förmyndare för underårig, skall rätten förordna förmyndare.

För den som är förklarad omyndig skall ock förmyndare förordnas.

4 § Den som själv är omyndig må ej vara förmyndare; och upphöre därför förmyndares befattning, om han varder förklarad omyndig.

Har förmyndare förordnats enligt 3 § första stycket på grund av att fader eller moder är underårig, gäller förordnandet till dess fadern eller modern har uppnått myndig ålder.

5 § När förmyndare skall förordnas, skall därtill utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna.

För underåriga syskon bör gemensam förmyndare förordnas, såvida icke särskilda skäl tala däremot.

6 § Skall efter föräldrarnas död förmyndare förordnas för underårig, och hava föräldrarna eller en av dem givit tillkänna, vem de önska till förmyndare för den underårige, varde han därtill förordnad, såframt han ej finnes olämplig.

7 § För omyndig må, när omständigheterna sådant påkalla, flera förmyndare förordnas.

Prövas den eller de som på grund av lag skola vara förmyndare icke lämpligen böra handhava förmynderskapet allena, skall medförmyndare förordnas.

8 § Förmyndare äger på begäran bliva entledigad från förmynderskapet. Vad nu sagts gäller dock ej, om förmynderskapet för underårig utövas av föräldrarna eller en av dem och särskilda skäl tala mot att förmyndaren entledigas.

9 § Gör förmyndaren sig skyldig till missbruk eller försummelse vid utövandet av sin befattning, eller kommer han på ekonomiskt obestånd, och prövas han på grund härav vara olämplig såsom förmyndare, eller finnes

han av annan orsak icke längre lämplig att innehava förmynderskapet, varde han entledigad.

10 § Dör förmyndaren, och finnes ej någon som på grund av lag skall vara förmyndare, skall den som har boet i sin vård utan dröjsmål anmäla förhållandet till den rätt, hos vilken förmynderskapet är eller skall vara inskrivet.

11 § Förmynderskap står under tillsyn av överförmyndaren och rätten.

12 § Fråga om förordnande av förmyndare för underårig upptages av den rätt där förmynderskapet är inskrivet eller, om inskrivning av förmynderskapet icke ägt rum, av den rätt där inskrivning skall ske.

Då någon som uppnått myndig ålder förklaras omyndig, skall förmyndare förordnas av den rätt där ansökningen om omyndighetsförklaring gjordes. Erfordras ny förmyndare, skall sådan förordnas av den rätt där förmynderskapet är inskrivet.

Fråga om entledigande av förmyndare upptages av den rätt där förmynderskapet är inskrivet eller skall inskrivas.

13 § I ärende om förordnande av förmyndare skall rätten bereda överförmyndaren tillfälle att lämna förslag på person som är lämplig för uppdraget.

14 § Ingen får förordnas till förmyndare eller entledigas från sådan befattning utan att ha fått tillfälle att yttra sig i ärendet.

15 § Kan slutligt beslut ej ges omedelbart i ärende om förordnande av förmyndare, får rätten, om omedelbar vård erfordras om den omyndiges angelägenheter, förordna förmyndare för tiden intill dess ärendet avgöres av rätten.

Har i mål om omyndighetsförklaring rätten meddelat beslut enligt 10 kap. 14 § om att den, vars försättande i omyndighet det är fråga om, skall vara omyndig för tiden intill dess målet avgöres, skall rätten i där angiven ordning förordna förmyndare för honom för nämnda tid.

16 § Uppkommer fråga om förmyndares entledigande av orsak som anges i 9 § och kan slutligt beslut ej ges omedelbart, får rätten, om dröjsmål skulle medföra fara för den omyndiges rätt och bästa, förordna om förmyndarens skiljande från utövningen av förmynderskapet för tiden intill dess ärendet avgöres av rätten.

Innan beslut fattas om förmyndarens skiljande från utövningen av förmynderskapet, skall, om det kan ske utan märklig tidsutdräkt, förmyndaren beredas tillfälle att yttra sig.

17 § Ansökan om förmyndares förordnande eller entledigande får göras, förutom av överförmyndaren och förmyndare, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år, samt av hans make och närmaste fränder. Förmyndare, som gjort sig skyldig till försummelse i vårdnaden om underårig, får entledigas även på ansökan av barnavårdsnämnd. Fråga som avses i denna paragraf skall rätten också taga upp självmant, när anledning förekommer därtill.

I ärende som avses i första stycket skall rätten, när det rör omyndig som fyllt sexton år, bereda denne tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

Mot rättens beslut i ärende som avses i första stycket får talan föras, förutom av den som beslutet särskilt rör, av var och en som har rätt att göra ansökan.

12 kap. Om inskrivning av förmynderskap

1 § Förmynderskap för underårig skall inskrivas, då

1. särskild förmyndare förordnas för den underårige,

2. den underårige annorledes än genom upptagande av lån har förvärvat egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning och som till sitt värde överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring,

3. rätten av annan särskild anledning finner att inskrivning bör ske.

Inskrivningen skall ske hos rätten i den ort, där den som utövar förmynderskapet har hemvist inom riket eller, om inskrivningen föranledes av att fader eller moder som ensam utövat förmynderskapet avlidit, där denne senast haft sådant hemvist. Utöva föräldrar förmynderskapet gemensamt och ha de skilda hemvist, skall inskrivningen ske där fadern har hemvist eller, om den föranledes av fråga om moderns entledigande från förmynderskapet, där hon har hemvist. Finns ej domstol som enligt vad nu har sagts är behörig att verkställa inskrivningen, skall denna ske vid Stockholms tingsrätt.

2 § Då någon som uppnått myndig ålder förklaras omyndig, varde förmynderskapet inskrivet vid den rätt, där ansökningen om omyndighetsförklaring gjordes.

3 § Finner rätten, där förmynderskap är inskrivet, med hänsyn till den omyndiges eller hans föräldrars boningsort eller av annan orsak, att tillsynen över förmynderskapet lämpligen bör överflyttas till annan rätt, äge den rätt, där förmynderskapet är inskrivet, besluta därom. Underrättelse om beslutet skall ofördröjligen givas den rätt, till vilken tillsynen sålunda överflyttas, och varde förmynderskapet där inskrivet.

4 § När förmynderskap inskrives, skall rätten, där så erfordras, angiva, vilken överförmyndare det tillkommer att utöva tillsyn över förmynderskapet.

I fråga om överflyttning av tillsynen över förmynderskap från en överförmyndare till en annan inom samma domsaga, skall vad i 3 § sägs äga motsvarande tillämpning.

5 § Rätten tillser, att förmynderskap inskrives och förmyndare varder förordnad, då det skall ske.

6 § Då rätten meddelat beslut om inskrivning av förmynderskap, skall anteckning därom ske i förmynderskapsbok, som föres vid rätten.

7 § Finner rätten sedan förmynderskap inskrivits att grund för inskrivning icke längre föreligger, kan rätten besluta att inskrivningen skall upphöra.

13 kap. Allmänna bestämmelser om förmyndares plikter

1 § Förmyndaren har att sörja för myndlingens person samt att förvalta myndlingens förmögenhet och företräda honom i angelägenheter som röra denna.

Vad i första stycket sagts om förmyndarens befattning med myndlingens förmögenhet gäller ej, om annat föreskrives i lag, och ej heller i den mån fråga är om egendom som förvärvats genom gåva, testamente eller förmånstagareförordnande angående försäkring och det som villkor för förvärvet föreskrivits att egendomen skall stå under särskild förvaltning av annan än förmyndaren, utan medbestämmanderätt för denne, samt det tillika angivits av vem förvaltningen skall utövas. Är sådan särskild förvaltning anordnad, skall förvaltaren årligen till förmyndaren lämna redovisning över den förvaltade egendomen.

I fråga om vårdnaden om underårig finnas bestämmelser i 6 kap.

2 § Uppstår fråga om rättshandling mellan myndlingen och förmyndaren eller hans make eller någon som han företräder, äge förmyndaren ej den rätt att företräda myndlingen, varom i 1 § sägs. Hava syskon gemensam förmyndare, äge denne dock företräda myndlingarna vid arvskifte dem emellan, såframt de ej hava inbördes stridande intressen.

Har förmyndaren slutit avtal, vartill han, enligt vad i första stycket sägs, saknat behörighet, skall angående skyldigheten att återbära vad jämlikt avtalet må vara uppburet, eller att utgiva ersättning därför, vad i 9 kap. 7 § första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

3 §[13]

4 § Förmyndaren skall med omsorg och nit vårda myndlingens rätt och främja hans bästa. Härvid skall förmyndaren se till att myndlingens medel i skälig omfattning användas till nytta för myndlingen.

5 § Har myndlingen fyllt sexton år, bör förmyndaren, om det lämpligen kan ske, höra myndlingen rörande hans mening i angelägenheter av vikt. Är myndlingen gift, skall jämväl makens mening inhämtas.

6 § Förmyndaren skall rörande allt vad till förmynderskapet hörer giva överförmyndaren ävensom rätten de upplysningar som infordras.

7 § För den omyndiges egendom skall förmyndaren, såframt rätten prövar skäl därtill vara för handen, lämna pant eller annan säkerhet till visst av rätten bestämt belopp. Säkerheten skall, på sätt rätten bestämmer, förvaras och förvaltas av överförmyndaren eller i annan lämplig ordning.

[13] Paragrafen upphävd genom 1974: 1038.

8 § Har omyndig flera förmyndare, skola de, såvitt rörer egendomen, handhava förmynderskapet gemensamt; dock må rätten förordna, att tillgångarna skola för förvaltning på visst sätt dem emellan fördelas, eller att, med bibehållande i övrigt av gemensam förvaltning, vissa tillgångar skola förvaltas av en förmyndare ensam. Den som skall ensam råda över vissa tillgångar må ock ikläda den omyndige sådana förbindelser som falla inom området för dessa tillgångars förvaltning.

Tillkommer ej vårdnaden om underårig föräldrarna eller en av dem, skall vårdnaden, om flera förmyndare förordnas, utövas av den bland förmyndarna som rätten utser därtill. Denne må, om det finnes lämpligt, av rätten befrias från skyldigheten att deltaga i handhavandet av den omyndiges övriga angelägenheter. Har den som är förklarad omyndig flera förmyndare, förordne rätten en av dem att hava den omsorg om myndlingens person, varom i 1 § sägs.

Kunna, där den omyndige har flera förmyndare, dessa ej enas i ärende, vari avgörandet tillkommer dem, gälle den mening som överförmyndaren finner sig kunna biträda. Är fråga om åtgärd, vartill överförmyndarens samtycke erfordras, må samtycke till åtgärden givas utan hinder av meningsskiljaktighet mellan förmyndarna. Innan i dessa fall beslut meddelas, skall överförmyndaren bereda medförmyndare tillfälle att yttra sig.

9 § Förmyndare vare pliktig att ersätta skada som han uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat den omyndige.

Äro flera förmyndare ansvariga för skada som de tillskyndat den omyndige, svare de för ersättningen en för alla och alla för en. Ersättningsbeloppet varde förmyndarna emellan slutligen fördelat efter den större eller mindre skuld som prövas ligga envar av dem till last. Finnes någon sakna tillgång till gäldande av vad på honom belöper, skall de övrigas ansvarighet för bristen bestämmas efter enahanda grunder.

10 § Vill den omyndige, sedan han blivit myndig, eller ny förmyndare göra anspråk på ersättning efter vad i 9 § stadgas, skall han, såframt de handlingar, varom i 16 kap. 12 § förmäles, överlämnats till honom efter vad där sägs, inom ett år därefter väcka talan om anspråket, eller vare sin talan förlustig. Vad sålunda stadgats skall ej äga tillämpning, om den avgående förmyndaren gjort sig skyldig till brottsligt förfarande.

14 kap. Om vård av omyndigs rätt i oskiftat bo

1 § Har omyndig del i oskiftat bo, skall förmyndaren, med iakttagande av vad nedan stadgas, vårda den omyndiges rätt i boet.

2 § Förmyndare, som för omyndig delägare i oskiftat dödsbo deltager i rättshandling vid förvaltningen av den dödes egendom, vare pliktig att till rättshandlingen inhämta överförmyndarens samtycke, såframt sådant samtycke erfordras för giltigheten av dylik rättshandling vid förvaltningen av omyndigs egendom.

Mot borgenär i dödsboet eller annan, vars rätt är beroende av utredningen, står förmyndaren, såvitt angår skada genom hans åtgärd eller försummelse, i ansvar efter vad i ärvdabalken stadgas.

3 § Förmyndare må ej för omyndig delägare i dödsbo sluta avtal om sammanlevnad i oskiftat bo utan överförmyndarens samtycke.

Visar det sig att den omyndiges bästa skulle genom avtalets fortsatta bestånd äventyras, äge rätten häva avtalet, ändå att den tid, för vilken avtalet slutits, ej tilländagått.

Innan beslut fattas i fråga som avses i andra stycket skall rätten bereda övriga delägare i boet tillfälle att yttra sig i ärendet.

4 § Slutes ej för omyndig delägare i dödsbo avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, skall förmyndaren tillse, att bodelning och skifte förrättas så snart ske kan. Samma lag vare, om dylikt avtal upphört att gälla. Har efterlevande make, som deltagit i avtalet, trätt i nytt gifte, skall förmyndaren uppsäga avtalet.

5 § Förmyndare, som för omyndig delägare i dödsbo deltager i bodelning eller skifte, vare pliktig att inhämta överförmyndarens samtycke till egendomens fördelning, såvitt denna ej sker genom lottning.

Avtal, varigenom delägare i boet mot vederlag, som gives eller utfästes, övertager den omyndiges lott i boet, äge förmyndaren ej ingå utan överförmyndarens samtycke.

6 § Vad i 4 och 5 §§ är stadgat om förmyndares skyldighet i fråga om bodelning i anledning av dödsfall skall äga motsvarande tillämpning, då för omyndig bodelning eljest skall ske.

7 § Inhämtas ej överförmyndarens samtycke, då detta enligt 2, 3, 5 eller 6 § bort ske, skall vad för sådant fall är stadgat beträffande förvaltning av omyndigs egendom äga motsvarande tillämpning.

8 § Skall av annan anledning än dödsfall bodelning ske för omyndig, vare förmyndaren pliktig att tillse, att bouppteckning förrättas så snart ske kan, samt att därefter ofördröjligen ingiva avskrift av bouppteckningen till överförmyndaren. Är bouppteckningen av vidlyftig beskaffenhet, må avskrift lämnas endast i erforderliga delar.

9 § Varder dödsbo, däri omyndig äger del, ej skiftat inom sex månader från det bouppteckning förrättades, skall förmyndaren, där ej avtal träffats om sammanlevnad i oskiftat bo, inom nämnda tid till överförmyndaren avgiva redogörelse för det hinder som mött för skifte, och vare förmyndaren pliktig att därefter, intill dess skifte sker eller avtal, varom ovan sägs, slutes, avgiva sådan redogörelse var sjätte månad, där ej överförmyndaren bestämmer annan tid.

Slutes för omyndig delägare i dödsbo avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, vare förmyndaren pliktig att före den 15 februari varje år till överförmyndaren avlämna årsuppgift angående boet, upptagande den behållna inkomsten under föregående år samt en översikt av boets tillgångar och skulder vid årets slut. Möter till följd av boets storlek eller av annan orsak hinder att inom nämnda tid avlämna årsuppgift, skall inom samma tid anmälan om hindret göras till överförmyndaren; och utsätte denne ny tid, inom vilken förmyndaren har att ingiva handlingen.

Hava underåriga syskon samma förmyndare, må för dem gemensam redogörelse eller årsuppgift avlämnas.

10 § Försummar förmyndaren att i rätt tid ingiva bouppteckning, redogörelse eller årsuppgift efter vad i 8 och 9 §§ sägs, anmäle överförmyndaren försummelsen hos rätten, och äge rätten att genom vite tillhålla förmyndaren att fullgöra sitt åliggande. Innan anmälan göres efter vad nyss är sagt, skall överförmyndaren, där det lämpligen kan ske, erinra förmyndaren om hans skyldighet.

11 § Förmyndaren äge för vård av omyndigs rätt i oskiftat dödsbo åtnjuta skäligt arvode. Träffas avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, skall arvodet utgå årligen. Arvodet bestämmes av överförmyndaren och skall förskjutas av boet.

Fader eller moder, som på grund av lag är förmyndare, äge ej uppbära arvode efter vad i första stycket sägs, med mindre överförmyndaren med hänsyn till särskilda omständigheter lämnar tillstånd därtill.

12 § Är omyndig ende delägaren i dödsbo eller äro underåriga syskon, som hava gemensam förmyndare, ensamma delägare i oskiftat bo, skall, om boet förvaltas av förmyndaren, å förvaltningen tillämpas vad i 15 och 16 kap. stadgas.

15 kap. Om förmyndares förvaltning av omyndigs egendom

1 § Förmyndaren vare pliktig att tillse, att den omyndiges tillgångar äro anbragta sålunda att erforderlig trygghet finnes för deras bestånd och skälig avkastning erhålles.

2 § Lösören, som icke böra behållas till nytta för den omyndige, skola avyttras. Föremål, som hava särskilt värde för den omyndige eller hans familj, må dock behållas, såframt icke föryttring är påkallad med hänsyn till den omyndiges förmögenhetsförhållanden.

3 § Aktier och andra värdepapper böra, om de icke kunna med trygghet till den omyndiges fördel behållas, av förmyndaren försäljas, när det lämpligen kan ske.

Fordringar, som icke kunna med trygghet till den omyndiges fördel förbliva utestående, böra av förmyndaren så snart ske kan indrivas. Har fordran tillkommit därigenom att delägare i oskiftat bo med överförmyndarens samtycke övertagit den omyndiges lott i boet, må den förbliva utestående, så länge den omyndiges bästa ej därigenom äventyras.

4 § Den omyndiges penningmedel skola göras räntebärande, och äge förmyndaren för sådant ändamål inköpa obligationer eller förvärva fordran, som inskrives eller inskrivits i statsskuldboken, eller utlåna medlen mot säkerhet av panträtt i fast egendom eller ock i myndlingens namn insätta dem hos bank eller låta dem kvarstå hos försäkringsbolag efter därom med bolaget träffad överenskommelse. Närmare bestämmelser om de obligatio-

ner som må inköpas, om beskaffenheten av den säkerhet, varemot utlåning må ske, samt om de räkningar, å vilka medel må insättas hos bank eller kvarstå hos försäkringsbolag, meddelas av regeringen.

5 § Vill förmyndaren göra den omyndiges penningmedel räntebärande på annat sätt än i 4 § avses, eller vill han använda dem till inköp av aktier eller därmed jämförliga värdepapper eller eljest göra dem fruktbärande, tage han därtill överförmyndarens samtycke.

6 § Böra den omyndige tillhöriga penningmedel hållas tillgängliga för bestridande av utgifter för hans underhåll eller för vården av hans egendom, och kunna av sådan anledning medlen icke anbringas under villkor som avses i 4 §, skola medlen likväl, i den mån det lämpligen kan ske, i den omyndiges namn insättas hos bank å en för ändamålet lämpad räkning.

7 § Penningar eller värdepapper, som av förmyndaren innehavas för den omyndiges räkning, skola av honom så förvaras, att de ej sammanblandas med penningar eller värdepapper, som tillhör förmyndaren själv eller eljest innehavas av honom.

Har den omyndige aktier eller andra därmed jämförliga värdepapper, över vilka enligt lag bok eller förteckning föres, skall förmyndaren tillse, att den omyndige, så snart ske kan, där upptages som ägare. I fråga om aktier i avstämningsbolag eller sådant bolag på vilket lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering är tillämplig skall förmyndaren därjämte göra anmälan till förteckning enligt 3 kap. 12 § aktiebolagslagen (1975: 1385) respektive 12 § lagen om förenklad aktiehantering.

Andra stycket äger ej tillämpning i fråga om aktier som har förvaltarregistrerats enligt 3 kap. 10 § andra stycket första punkten aktiebolagslagen eller 16 § första stycket lagen om förenklad aktiehantering.

8 § Aktier, obligationer, pantbrev, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skola, såframt sammanlagda värdet överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos riksbanken eller annan bank. Vill förmyndaren uttaga nedsatt värdehandling, söke han överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen allenast skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna skola under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad om dylik vård av omyndigs värdehandlingar särskilt stadgas.

Vad sålunda om nedsättning av omyndigs värdehandlingar föreskrivits skall ej äga tillämpning med avseende å bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, ej heller med avseende å bevis, som utfärdats om inskrivning i statsskuldboken eller Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok eller skuldbok hos annan inrättning, som regeringen bestämmer, såframt å beviset finnes antecknat, att inskrivningen skett med förbehåll att kapitalbelopp å inskriven fordran eller därå utställd obligation eller ock inskriven obligation eller å sådan obligation belöpande kapitalbelopp ej må lyftas utan överförmyndarens tillstånd.

Premieobligationer, vilka utfärdats av staten, skola, såframt ej obligatio-

nerna äro nedsatta i öppet förvar hos bank eller överförmyndaren medgiver undantag, inskrivas i statsskuldboken med förbehåll, varom i andra stycket sägs.

Utövar en förmyndare förmynderskap för flera omyndiga, skola vid tillämpning av det i första stycket givna stadgandet de omyndigas värdehandlingar sammanräknas.

Finnas omyndigs värdehandlingar, som skola förvaltas av förmyndaren, i öppet förvar hos bank utan att hava nedsatts enligt bestämmelse i detta kapitel, skall å dem tillämpas vad i denna balk är stadgat om nedsatta värdehandlingar.

9 § Omyndigs medel, som innestå hos bank eller enligt 4 § kvarstå hos försäkringsbolag, må ej uttagas utan överförmyndarens tillstånd efter vad därom särskilt är stadgat. Vad nu sagts gäller ej ränta, som innestått kortare tid än ett år. Överförmyndarens tillstånd vare ej heller erforderligt, där medel som innestå hos bank allenast skola genom bankens försorg överföras till annan bank eller där medel som kvarstå hos försäkringsbolag skola genom bolagets försorg överföras till bank.

Medel, som böra hållas tillgängliga för ändamål, varom i 6 § sägs, må insättas med förbehåll att medlen må uttagas utan överförmyndarens tillstånd.

När skäl äro därtill, äger överförmyndaren förordna, att förbehåll, varom i andra stycket sägs, ej skall gälla.

10 § Ej må förmyndaren utan överförmyndarens tillstånd överlåta eller pantsätta omyndigs värdehandling, medan den är nedsatt. Betalning av kapitalbelopp å omyndigs värdehandling må, medan den är nedsatt, uppbäras allenast av banken.

Ej heller må utan överförmyndarens tillstånd överlåtelse eller pantsättning ske av bevis angående inskrivning i skuldbok, varom i 8 § förmäles, såframt å beviset finnes antecknat förbehåll som där sägs, eller av bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, såframt 9 § första stycket är tillämpligt å tillgodohavandet.

11 § Försummar förmyndaren att nedsätta värdehandling eller inskriva obligation enligt vad i 8 § är stadgat, anmäle överförmyndaren försummelsen hos rätten, och äge rätten att genom vite tillhålla förmyndaren att fullgöra sitt åliggande. Innan anmälan göres efter vad nyss är sagt, bör överförmyndaren, där det lämpligen kan ske, erinra förmyndaren om hans skyldighet.

12 § Förvärvar omyndig värdehandling som avses i 8 §, eller äger omyndig eljest att av annan utfå sådan värdehandling, må den som skall utgiva handlingen fullgöra sin förpliktelse genom att i den omyndiges namn nedsätta handlingen i öppet förvar hos bank, såvida ej den omyndige äger att själv förvalta handlingen. Förpliktelse att utgiva penningbelopp må ock fullgöras hos bank, ändå att den ej grundas å nedsatt värdehandling; och skola medlen av banken insättas för den omyndiges räkning enligt vad om betalning, som uppbäres å nedsatt värdehandling, är särskilt stadgat.

Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund

av giftorätt, arv eller testamente eller såsom underhåll enligt 8 kap. ärvdabalken, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandlingen eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om försäkringsbelopp, som den omyndige äger att själv förvalta. I fråga om pension, livränta eller annan på grund av försäkring utgående periodisk förmån gäller att inbetalning hos bank skall ske i den mån förmånen för kalenderår överstiger ett belopp motsvarande två gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällt vid årets början.

I andra fall än som avses i andra stycket äge överförmyndaren genom meddelande till den som skall utgiva värdehandling eller penningar förordna, att nedsättning eller inbetalning skall ske hos bank.

Den som nedsätter värdehandling eller inbetalar penningar hos bank enligt vad i denna paragraf är stadgat vare pliktig att ofördröjligen underrätta förmyndaren därom.

13 § Ej må förmyndaren låta den omyndige driva näring, med mindre denne fyllt sexton år.

Utan överförmyndarens samtycke må ej förmyndaren låta den omyndige idka handel eller annan näring, som efter vad därom är stadgat ej må drivas utan tillstånd av offentlig myndighet eller särskild anmälan, ej heller själv å den omyndiges vägnar driva sådan näring. Ej må ansökan om överförmyndarens samtycke av honom bifallas, med mindre den omyndige äger nödiga medel för rörelsens drivande.

Av förmyndaren till den omyndige givet tillstånd att driva näring må han återkalla, om det må anses erforderligt med hänsyn till den omyndiges uppfostran eller välfärd; tage dock, där den omyndige fyllt aderton år, överförmyndarens samtycke. Överförmyndaren må ock återkalla sitt samtycke till idkande av näring som avses i andra stycket, om skäl äro därtill. Tillfälle att avgiva yttrande skall, innan överförmyndaren lämnar förmyndaren medgivande till återkallelse, beredas den omyndige samt, innan eljest beslut av överförmyndaren meddelas om återkallelse, förmyndaren så ock den omyndige, om han driver rörelsen.

14 § Utan överförmyndarens samtycke må ej förmyndaren å den omyndiges vägnar upptaga lån, ingå växelförbindelse eller låta återköpa livförsäkring. Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning, om åtgärden faller inom området för rörelse som av förmyndaren med överförmyndarens samtycke drives för den omyndiges räkning. Överförmyndarens samtycke vare ej heller erforderligt i fråga om sådant statligt lån som upptages för att bereda omyndig hjälp till utbildning eller bosättning.

Förmyndaren äge ej heller utan överförmyndarens samtycke å den omyndiges vägnar ingå borgen eller ställa den omyndiges gods såsom säkerhet för annans förbindelse. Till sådan rättshandling må samtycke ej givas, med mindre särskilda skäl äro därtill.

Ej må förmyndaren bortgiva den omyndige tillhörig egendom, såvitt ej fråga är om sedvanliga skänker, vilkas värde ej står i missförhållande till

myndlingens villkor. Dock äge förmyndaren, med samtycke av överförmyndaren, av den omyndiges inkomster giva understöd åt anhöriga eller andra den omyndige närstående personer, då detta på grund av omständigheterna må anses tillbörligt.

15 § Förmyndaren må ej utan överförmyndarens samtycke överlåta eller låta inteckna den omyndiges fasta egendom eller tomträtt eller upplåta nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft i sådan egendom. Utan sådant samtycke äger förmyndaren dock upplåta rätt att för egendomens behov avverka skog eller upplåta annan nyttjanderätt, om den avser viss tid, längst fem år.

Före besluts fattande skall överförmyndaren, såframt det utan märklig omgång eller tidsutdräkt kan ske, bereda den omyndige, om han fyllt sexton år, ävensom hans make och närmaste fränder tillfälle att yttra sig.

Bestämmelserna i första stycket om servitut äga ej tillämpning i fråga om servitut som bildas vid fastighetsbildningsförrättning.

Tillstånd att överlåta eller låta inteckna fast egendom eller tomträtt gäller under sex månader från det tillståndet meddelades. Erinran härom skall göras i beslutet.

16 §[14]

17 § Har förmyndaren i fall, då enligt vad ovan i detta kapitel är stadgat överförmyndarens samtycke bort inhämtas, å den omyndiges vägnar ingått avtal utan sådant samtycke, må den, med vilken avtalet slöts, där ej annat förbehåll gjorts, icke frånträda avtalet, såframt förmyndaren söker godkännande inom en månad från det avtalet slöts. Varder ansökan avslagen av överförmyndaren, äge den, med vilken avtalet slöts, härefter frånträda avtalet, såframt ej annan överenskommelse träffats.

18 § Varder avtal som avses i 17 § ej gällande efter vad där sägs, skall angående skyldigheten att återbära vad jämlikt avtalet må vara uppburet eller att utgiva ersättning därför vad i 9 kap. 7 § första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

19 § Förmyndaren äge årligen uppbära skäligt arvode för förvaltningen av den omyndiges egendom och arbetet med den personliga omvårdnaden om myndlingen. Arvodet bestämmes av överförmyndaren med ledning av grunder som fastställas för varje överförmyndardistrikt av vederbörande kommun.

Förmyndaren har även rätt till ersättning för de utgifter som varit skäligen påkallade för uppdragets behöriga fullgörande. Beslut härom fattas av överförmyndaren.

Arvode och ersättning för utgifter skola efter överförmyndarens bestämmande utgå av den omyndiges medel i den mån hans beräknade inkomst det år förmyndaruppdraget avser överstiger ett belopp motsvarande två gånger det basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring som

[14] Paragrafen upphävd genom 1974: 1038.

gällt under årets sista månad eller, om ej särskilda skäl föranleda annat, i den mån den omyndige har tillgångar till ett värde överstigande fyra gånger nämnda basbelopp. I övrigt skola arvode och ersättning för utgifter utgivas av kommunen.

Arvode, varom nu är sagt, tillkomme ej fader eller moder, som på grund av lag är förmyndare, med mindre överförmyndaren med hänsyn till särskilda omständigheter lämnar tillstånd därtill. Sådan förmyndare har rätt till ersättning för utgifter endast om dessa hänföra sig till förvaltningen av den omyndiges egendom. Arvode och ersättning som nu nämnts skola utgå av den omyndiges medel.

16 kap. Om förmyndares redovisningsskyldighet

1 § Förmyndaren vare pliktig att över sin förvaltning av den omyndiges egendom föra räkenskaper på sådant sätt att därigenom för varje år en noggrann redovisning lämnas för den omyndiges tillgångar och skulder samt för förvaltningens gång.

2 § När egendom, som skall stå under förmyndarens förvaltning, första gången tillfaller underårig, skall förmyndaren inom en månad därefter till överförmyndaren ingiva förteckning över egendomen. Varder den som uppnått myndig ålder förklarad omyndig, skall förmyndaren, inom tre månader från det förmynderskapet inskrevs, till överförmyndaren ingiva förteckning över den omyndiges egendom vid tiden för omyndighetsförklaringen.

Har den omyndige efter den tid som avses i första stycket erhållit egendom som skall stå under förmyndarens förvaltning, skall förteckning över denna egendom ingivas till överförmyndaren inom en månad därefter.

Är det andel i oskiftat bo som tillfallit omyndig, skall förteckning, varom ovan stadgas, ingivas först inom en månad efter det bodelning eller skifte skett.

3 § Å förteckning som avses i 2 § skall förmyndaren teckna försäkran under edlig förpliktelse, att hans uppgifter äro i allo riktiga och att ej något är med vilja och vetskap utelämnat. Rätten äge vid vite förelägga honom att bestyrka detta med ed, såframt yrkande därom framställes av överförmyndaren eller det eljest finnes påkallat. Har annan tagit befattning med den omyndiges egendom, må ock edgång åläggas honom, om skäl äro därtill.

4 § Saknar omyndig tillgångar, då förmynderskap för honom inskrives, skall förmyndaren göra anmälan därom till överförmyndaren inom tre månader från det inskrivningen ägde rum.

Vad i 3 § stadgas skall i tillämpliga delar gälla anmälan, varom i första stycket sägs.

5 § Före den 15 februari varje år avgive förmyndaren till överförmyndaren årsräkning, innefattande redogörelse för förvaltningen under föregående år eller den del av året, varunder förmyndaren innehaft sin befattning. Då förmyndarens befattning upphör, skall förmyndaren ofördröjligen till överför-

myndaren avgiva sluträkning, avseende förvaltningen under det löpande året intill befattningens upphörande.

I årsräkning och sluträkning skola upptagas tillgångar och skulder vid början av den tid räkningen avser, en sammanställning av inkomster och utgifter under nämnda tid samt tillgångar och skulder vid samma tids utgång.

6 § Har förmyndaren till överförmyndaren ingivit anmälan eller annan handling, enligt vilken den omyndige saknar tillgångar eller icke har andra tillgångar än lösören, som ej lämna inkomst, vare förmyndaren fri från skyldighet att avgiva räkning, intill dess genom föryttring av sådana lösören eller eljest tillgångar av annan beskaffenhet tillfalla den omyndige.

Överförmyndaren må i annat fall för visst år eller tills vidare befria förmyndare från att avgiva räkning eller medgiva att sådan upprättas i förenklad form, där det med hänsyn till tillgångarnas ringa värde eller beskaffenhet finnes kunna ske utan fara för den omyndige.

7 § I förteckning över omyndigs egendom så ock i årsräkning och sluträkning skola tillgångar och skulder fullständigt angivas med uppgift å de särskilda tillgångarnas värde. Finnes hos den omyndige pantbrev som avser honom tillhörig fastighet eller tomträtt, skall detta särskilt angivas. Äro medel insatta hos bank eller kvarstå medel hos försäkringsbolag, skall uppgift lämnas om den räkning, varå medlen innestå. I fråga om värdepapper, som ej äro nedsatta hos bank efter vad i 15 kap. stadgas, skall nummer eller annan beteckning anmärkas. Finnas tillgångar som stå under den omyndiges eller annans särskilda förvaltning, skall förmyndaren jämväl lämna uppgift därom, så ock om dessa tillgångars värde, såframt det är honom kunnigt. Skola i årsräkning eller sluträkning upptagas tillgångar eller skulder, för vilkas fullständiga angivande erfordras utförlig uppräkning, må beträffande dem hänvisning göras till förut avgiven förteckning eller årsräkning, där det lämpligen kan ske.

Förteckning och räkning skola innehålla fullständig uppgift å förmyndarens och den omyndiges namn och hemvist samt förmyndarens postadress.

8 § Innehåller förteckning över omyndigs egendom uppgift å tillgångar som på grund av giftorätt, arv, testamente eller gåva tillfallit den omyndige, eller upptager årsräkning eller sluträkning sådana tillgångar, om vilka uppgift förut ej lämnats, skall vid förteckningen eller räkningen fogas besannad avskrift av bodelnings- eller skifteshandling, testamente eller gåvobrev, om sådant finnes, så ock av boupptecknings, där den ej förut ingivits till överförmyndaren. Är handling, varom nu sagts, av vidlyftig beskaffenhet, må avskriften lämnas allenast i erforderliga delar.

Upptager förteckning, årsräkning eller sluträkning värdehandlingar som ej äro nedsatta hos riksbanken eller annan bank efter vad i 15 kap. stadgas, skall vid förteckningen eller räkningen fogas intyg av två personer, att värdehandlingarna finnas i förmyndarens förvar. Innestå medel hos bank, skall genom bevis från banken styrkas hur mycket som innestår, så ock i vad mån förbehåll gjorts att medlen må uttagas utan överförmyndarens samtycke. Beloppet av medel, som innestå enligt motbok, må ock styrkas av två personer.

9 § Möter till följd av förmynderskapets vidlyftiga beskaffenhet eller av annan orsak hinder att inom tid, som är för varje särskilt fall bestämd, avlämna förteckning, årsräkning eller sluträkning, skall inom samma tid anmälan om hindret göras till överförmyndaren; och utsätte denne ny tid, inom vilken förmyndaren har att ingiva handlingen.

10 § Försummar förmyndaren att i rätt tid avgiva förteckning, årsräkning eller sluträkning eller anmälan, varom i 4 § sägs, anmäle överförmyndaren försummelsen hos rätten, och äge rätten att genom vite tillhålla förmyndaren att fullgöra sitt åliggande. Innan anmälan göres efter vad nyss är sagt, skall överförmyndaren, där det lämpligen kan ske, erinra förmyndaren om hans skyldighet.

11 § Då förmyndarens befattning upphör, vare förmyndaren pliktig att till myndlingen, om han blivit myndig, eller, om förmynderskapet övergått å annan, till denne ofördröjligen utgiva de tillgångar som förmyndaren för myndlingens räkning har om händer.

12 § Sedan av förmyndaren avgiven sluträkning blivit granskad, skall överförmyndaren till den som äger mottaga redovisning för förmyndarens förvaltning överlämna, förutom sluträkningen, hos överförmyndaren förvarad förteckning över den omyndiges tillgångar och skulder, så ock samtliga de räkningar som avgivits under hela den tid omyndighetstillståndet varat. Var förmyndaren, då hans befattning upphörde, fri från skyldighet att avgiva sluträkning, skola de handlingar, varom ovan sägs, av överförmyndaren tillställas den som äger mottaga redovisning, endast såframt denne eller den avgående förmyndaren framställer begäran därom eller ock överförmyndaren, på sätt i 17 kap. 4 § sägs, å sådan handling gjort anteckning om anmärkning, utan att anmärkningen föranlett ansökan till rätten.

Hava de handlingar som avses i första stycket tillställts ny förmyndare, åligger det denne att inom två månader därefter till överförmyndaren återställa handlingarna. Överförmyndaren skall vid handlingarnas överlämnande skriftligen erinra förmyndaren härom. Försummar förmyndaren att återställa handlingarna, skall vad i 10 § stadgas om påföljd av försummelse, varom där sägs, äga motsvarande tillämpning.

Skall åtgärd, varom i första stycket sägs, vidtagas av överförmyndaren, och varder den avgående förmyndarens förvaltning godkänd av myndlingen eller ny förmyndare, innan handlingarna tillställts honom, vare godkännandet utan verkan.

13 § När förmyndarens befattning upphört, skola de rörande förmynderskapet förda räkenskaper samt de betalningsbevis och andra handlingar, som finnas förvarade till styrkande av särskilda poster i räkenskaperna, av förmyndaren hållas för granskning tillgängliga å tid och ort som i händelse av tvist bestämmas av överförmyndaren. Sedan tiden för väckande av talan om ersättning mot förmyndaren gått till ända eller, där sådan talan väckts, målet blivit avgjort genom laga kraft ägande dom, skola nämnda räkenskaper och handlingar utgivas till den som äger mottaga redovisning för förmyndarens förvaltning.

14 § Vad i 5–13 §§ stadgas om förmyndare skall, om förmyndaren är död, äga motsvarande tillämpning å hans dödsbo eller, därest hans kvarlåtenskap är avträdd till konkurs, konkursförvaltningen.

17 kap. Om tillsyn över förmyndares förvaltning

1 § Förmyndarens förvaltning av den omyndiges egendom skall med ledning av ingiven förteckning samt års- och sluträkningar granskas av överförmyndaren. Vid granskningen skall särskilt tillses, att omyndigs tillgångar ha i skälig omfattning använts till hans nytta och att tillgångarna i övrigt äro anbragta sålunda, att erforderlig trygghet finnes för deras bestånd och skälig avkastning erhålles.

2 § Överförmyndaren äge själv eller genom någon, som av honom utses därtill, genomgå de av förmyndaren förda räkenskaperna ävensom de betalningsbevis och andra handlingar som finnas förvarade till styrkande av särskilda poster i räkenskaperna så ock hos förmyndaren förvarade värdehandlingar. Dessa räkenskaper och handlingar skola av förmyndaren hållas tillgängliga å tid och ort som bestämmas av överförmyndaren.

Är förmyndaren icke bosatt i det distrikt, där tillsynen utövas, vare överförmyndaren i det distrikt, där förmyndaren bor, pliktig att, på anmodan av den överförmyndare som det tillkommer att utöva tillsynen, verkställa den granskning som avses i första stycket.

3 § Finner överförmyndaren vid granskningen eller eljest anledning till anmärkning mot förmyndarens förvaltning, skall överförmyndaren bereda förmyndaren tillfälle att förklara sig. Inkommer ej förmyndaren inom förelagd tid med förklaring, eller finner överförmyndaren avgiven förklaring otillfredsställande, vare överförmyndaren, såframt den omyndiges rätt och bästa kräver att åtgärd mot förmyndaren utan dröjsmål vidtages av rätten, pliktig att hos rätten göra ansökan därom.

4 § Angående verkställd granskning skall å förteckning, årsräkning eller sluträkning tecknas bevis. Har överförmyndaren funnit anledning till anmärkning som icke efter ingiven förklaring förfallit, skall jämväl därom anteckning göras å handlingen. Underrättelse om sådan anteckning skall meddelas förmyndaren, därvid särskilt skall angivas huruvida anmärkningen föranlett ansökan till rätten eller ej.

Har, på sätt i första stycket sägs, anteckning skett om anmärkning, äge förmyndaren, såframt anmärkningen innebär att ersättningsskyldighet i förhållande till den omyndige skulle åvila förmyndaren, väcka talan mot den omyndige om frihet från sådan ersättningsskyldighet.

5 § Äger den omyndige del i oskiftat bo, skall överförmyndaren med ledning av bouppteckningen och avgivna årsuppgifter tillse, att förmyndaren väl vårdar den omyndiges rätt i boet. Finner överförmyndaren anledning till anmärkning, skall vad i 3 och 4 §§ stadgas äga motsvarande tillämpning.

6 § Den omyndige må, om han fyllt sexton år, taga del av de räkningar och andra handlingar rörande förmynderskapet som förvaras hos överförmyndaren. Enahanda rätt tillkommer den omyndiges make och närmaste fränder.

7 §[15]

18 kap. Om god man

1 § Är förmyndaren för sjukdom eller annan orsak ur stånd att utöva förmynderskapet, eller varder han enligt 20 kap. 27 § skild från utövningen därav, skall god man av rätten förordnas att i förmyndarens ställe vårda den omyndiges angelägenheter.

2 § Hava förmyndaren eller hans make och den omyndige del i oskiftat dödsbo, skall god man av rätten förordnas att vårda den omyndiges rätt i boet vid boutredningen så ock vid bodelning och skifte eller ingående av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo. God man skall ock förordnas för den omyndige, om eljest å hans vägnar rättshandling skall företagas, vid vilken förmyndaren, efter vad i 13 kap. 2 § stadgas, ej äger företräda den omyndige, eller fråga uppstår om rättegång mellan den omyndige och förmyndaren eller hans make eller någon som förmyndaren företräder.

Förekommer i annat fall än i första stycket sägs angelägenhet, däri förmyndaren eller hans make kan hava ett intresse stridande mot myndlingens, förordne ock rätten god man för den omyndige, om förmyndaren det begär eller det eljest finnes lämpligt.

3 § Om någon på grund av sjukdom, hämmad förståndsutveckling, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver bistånd med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, där så erfordras, förordna god man för honom. Förordnande som nu nämnts må ej givas utan samtycke från den för vilken god man skall utses, med mindre hans tillstånd medför hinder mot inhämtande av samtycke eller eljest särskilda skäl föreligga.

4 § Rätten skall ock, när anmälan sker eller behovet eljest varder kunnigt, förordna god man:

1. om vid dödsfall till namnet känd arvinge är å okänd ort eller fjärran och förty ej kan bevaka sin rätt i boet och förvalta sin lott däri;

2. om vid dödsfall ej kan utrönas, huruvida den döde efterlämnat arvinge som före allmänna arvsfonden eller före eller jämte annan känd arvinge är berättigad till arvet, eller ock kännedom finnes om arvinge efter den döde men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort, samt det på grund av sådan omständighet fordras, att okänd arvinges rätt bevakas och hans lott i boet förvaltas;

3. om testamentstagare vistas å okänd eller fjärran ort eller är okänd och hans rätt därför behöver iakttagas på sätt förut om arvinge är sagt;

[15] Paragrafen upphävd genom 1974: 1038.

4. om det eljest tarvas, att bortovarandes rätt bevakas eller hans egendom förvaltas;

5. om jämlikt förordnande i testamente eller annan rättshandling av framtida händelse beror, vem egendom skall tillfalla, eller egendom först framdeles skall med äganderätt tillträdas, och det erfordras, att blivande ägares rätt bevakas eller att egendomen förvaltas för hans räkning; eller

6. om egendom, enligt vad särskilt stadgas, skall ställas under vård och förvaltning av god man som avses i detta kapitel.

Tarvas god man för den som äger rätt i dödsbo, skall det hos rätten anmälas av den som har boet i sin vård.

Rättshandling, som god man företagit med stöd av förordnande enligt denna paragraf, gälle, ändå att den egendom förordnandet avsåg tillfaller någon som han ej var satt att företräda.

5 § Till god man skall utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna. Skall god man förordnas att bevaka omyndigs eller bortovarandes rätt i dödsbo, och har den avlidne nämnt, vem han önskar till god man, varde denne därtill förordnad, såframt han ej finnes olämplig.

När omständigheterna sådant påkalla, må flera gode män förordnas.

Vad i 11 kap. 4, 8, 9 och 10 §§ stadgas om hinder att vara förmyndare, förmyndares entledigande och skyldighet att anmäla förmyndares död skall äga motsvarande tillämpning i fråga om god man eller godmanskap.

6 § Godmanskap står under tillsyn av överförmyndaren och rätten.

7 § Godmanskap varde genast inskrivet hos den rätt som meddelat förordnandet. Anteckning om inskrivningen skall ske i förmynderskapsboken.

Vad i 12 kap. 3 och 4 §§ stadgas om överflyttning av tillsynen å förmynderskap och om rättens skyldighet att angiva, vilken överförmyndare det tillkommer att utöva tillsyn över förmynderskap, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om godmanskap. Överflyttning av godmanskap som avses i 1 eller 2 § må, om jämväl förmynderskapet är inskrivet, ej ske annat än i samband med överflyttning av förmynderskapet.

8 § Vad i 9 och 10 samt 13–17 kap. stadgas i fråga om förmyndare och omyndigs egendom skall i tillämpliga delar gälla med avseende å god man och egendom som skall förvaltas av god man, med iakttagande dock av vad här nedan i 9–11 §§ föreskrives.

9 § God man som förordnats att förvalta egendom vare, såframt förvaltningen ej avser andel i oskiftat bo, pliktig att, inom en månad från det inskrivning av godmanskapet ägde rum, till överförmyndaren ingiva förteckning över egendomen.

Förteckning, som avgives av god man varom stadgas i 1 §, skall upptaga den lösa egendom som omhändertages av honom. Upphör godmanskapet innan tid för avgivande av årsräkning eller sluträkning rörande förmynderskapet för den omyndige inträffar, må sluträkning rörande godmanskapet upptaga redogörelse allenast för de åtgärder som vidtagits av gode mannen, och skall i övrigt redogörelse för förvaltningen av den omyndiges egendom jämväl under den tid godmanskapet varat, avgivas av förmynda-

ren. Vad i 16 kap. 3 § är stadgat om förteckning, som avgives av förmyndare, skall även gälla med avseende å förteckning, som avgives av god man.

Har egendom i dödsbo, vilken förvaltats av god man som avses i 4 § efter preskription av rätt att taga arv eller testamente eller ock eljest tillfallit allmänna arvsfonden, gälle i fråga om egendomens försäljning vad i lagen om allmänna arvsfonden är stadgat.

10 § Är behov av god man ej längre för handen, skall han av rätten entledigas. Har god man förordnats enligt 4 § 1–5, skall han entledigas, så snart den, för vilken han förordnats, begär det.

Då god man slutfört sitt uppdrag, skall det av honom ofördröjligen anmälas hos rätten.

11 § God man vare berättigad att efter uppdragets slutförande eller, om uppdraget varar längre tid än ett år, årligen erhålla skäligt arvode för uppdraget så ock ersättning för de utgifter som varit skäligen påkallade för uppdragets behöriga fullgörande.

Beslut om arvode och ersättning för utgifter fattas av överförmyndaren. Överförmyndaren bestämmer dessutom i vad mån arvode och ersättning för utgifter skola utgå av medel som tillkomma den för vilken den gode mannen har förordnats. Arvode och ersättning som ej skola betalas enligt vad nu har sagts skola utgivas av kommunen.

12 § Fråga om förordnande eller entledigande av god man som avses i 1 eller 2 § upptages av den rätt där förmynderskapet för den omyndige är inskrivet eller skall inskrivas. Skall förmynderskapet ej vara inskrivet, avgöres frågan om behörig domstol med motsvarande tillämpning av 12 kap. 1 § andra stycket.

Uppkommer vid utredning av dödsbo fråga om förordnande av god man enligt 4 §, hör ärendet till den rätt varunder boet lyder. Skall god man eljest förordnas enligt nämnda lagrum eller enligt 3 §, ankommer det på rätten i den ort där den för vilken god man förordnas har egendom eller eljest behov av god man har yppat sig. Erfordras ny god man eller uppstår fråga om entledigande av god man, upptages ärendet av den rätt där godmanskapet är inskrivet.

13 § Bestämmelserna i 11 kap. 14–17 §§ om förmyndare gälla i tillämpliga delar i fråga om god man. Härvid skola bestämmelserna i 11 kap. 17 § om omyndig, hans make och närmaste fränder, då fråga är om godmanskap som avses i 3 eller 4 §, gälla den, för vilken god man förordnats, samt dennes make och närmaste fränder. Då fråga är om godmanskap för omyndig, har även förmyndaren sådan behörighet som anges i 11 kap. 17 §. I fall som avses i 2 § första stycket får dock förmyndaren ej föra talan mot rättens beslut.

19 kap. Om överförmyndare

1 § Överförmyndare väljas en för varje kommun, där ej annat följer av vad nedan stadgas.

2 § Kommun kan bestämma att det i stället för överförmyndare skall finnas en överförmyndarnämnd. Vad som annorstädes än i detta kapitel är föreskrivet om överförmyndare skall äga motsvarande tillämpning på sådan nämnd.

3 och 4 §§[16]

5 § Överförmyndare väljes av kommunfullmäktige. För överförmyndare väljes en ersättare.

Ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnd väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter får dock ej understiga tre.

Val av ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnd skall vara proportionellt, om det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finnas särskilda bestämmelser.

Sker ej val av ersättare i överförmyndarnämnd proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning i vilken ersättarna skola inkallas till tjänstgöring.

Då val av överförmyndare, ledamot av överförmyndarnämnd eller ersättare förrättats, skall det genast anmälas till rätten. Har val ej skett i behörig tid, skall rätten göra anmälan därom hos länsstyrelsen, som tillser att valet hålles så snart ske kan.

6 §[17]

7 § Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året efter det, då val i hela riket av kommunfullmäktige ägt rum.

Avgår sådan ledamot i överförmyndarnämnd som har utsetts vid proportionellt val under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, inkallas till ledamot den ersättare som enligt den mellan ersättarna bestämda ordningen bör inträda. Den ersättare som sålunda har inkallats tjänstgör under den tid som återstått för den avgångne. Avgår överförmyndare, ersättare för överförmyndare eller ledamot som ej har utsetts vid proportionellt val, anställes fyllnadsval för den återstående delen av tjänstgöringstiden.

8 § Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare skola vara myndiga svenska medborgare och kyrkobokförda i kommunen och få ej vara i konkurstillstånd.

Lagfaren tjänsteman vid tingsrätt får ej vara överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd eller ersättare inom domsagan, om ej regeringen för särskilt fall meddelat tillstånd därtill.

Ej må annan avsäga sig uppdrag att vara överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd eller ersättare än den som under de tre senast för-

[16] Paragraferna upphävda genom 1974: 1038.
[17] Paragrafen upphävd genom 1974: 1038.

flutna åren fullgjort sådant uppdrag, den som uppnått sextio års ålder eller den som eljest uppgiver förhinder, vilket godkännes av kommunfullmäktige.

9 § Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd eller ersättare kan av rätten entledigas, om han finnes icke vara lämplig.

10 § Äro såväl överförmyndare som hans ersättare förhindrade att fullgöra sitt uppdrag, äge rätten förordna tillfällig vikarie.

11 § Bland ledamöterna i överförmyndarnämnd utse kommunfullmäktige en ordförande och en vice ordförande att tjänstgöra under den tid för vilken de blivit valda som ledamöter.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig till sammanträde med överförmyndarnämnden, skall nämnden utse annan ledamot att för tillfället föra ordet.

12 § Utan hinder av 2 § 2 förvaltningslagen (1971: 290) äga 4 och 5 §§ nämnda lag tillämpning i samtliga ärenden hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd.

13 § Vid omröstning i överförmyndarnämnd i ärende enligt denna balk gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i 16 kap. rättegångsbalken. Om ledamot eller föredragande har skiljaktig mening, skall denna antecknas i protokoll eller annan handling.

I fråga om varje beslut av överförmyndare eller överförmyndarnämnd i ärende enligt denna balk skall finnas handling av vilken framgår vem som har fattat beslutet, vem som har varit föredragande samt beslutets dag och dess innehåll. Föreskrifter om i vilken utsträckning beslut skall innehålla de skäl som bestämt utgången finnas i 17 § förvaltningslagen (1971: 290).

Protokoll hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd i annat ärende än enligt denna balk behöver ej upptaga annat än förteckning över dem som har deltagit i handläggningen samt beslutet i ärendet.

14 § Om kommunfullmäktige bestämma det, får överförmyndarnämnd uppdraga åt ledamot, ersättare som har inkallats till tjänstgöring eller tjänsteman hos kommunen att på nämndens vägnar avgöra vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall angivas i fullmäktiges beslut. Framställning eller yttrande till kommunfullmäktige får dock ej beslutas annorledes än av nämnden samfällt.

Finner den som erhållit uppdrag som avses i första stycket, att samtycke, tillstånd eller förordnande i visst fall ej bör meddelas, eller anser han frågan tveksam, skall ärendet hänskjutas till nämnden. Beslut i ärende enligt denna balk vilket har fattats på grund av uppdrag som avses i första stycket behöver ej anmälas inför nämnden.

15 § I fråga om ersättning till överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare äger vad som föreskrives i 28 § 1 och 2 mom. kommunallagen (1953: 753) om ersättning till kommunfullmäktig motsvarande tillämpning. I Stockholms kommun tillämpas dock vad som föreskrives i 29 § 1 och 2 mom. kommunallagen (1957: 50) för Stockholm.

16 § Vad som föreskrives i kommunallagen (1953: 753) om nämnd som avses i 44 § andra stycket kommunallagen gäller, med de avvikelser som följa av detta kapitel, i fråga om överförmyndarnämnd och i tillämpliga delar beträffande överförmyndare. I Stockholms kommun tillämpas dock, med de avvikelser som nu angivits, vad som föreskrives i kommunallagen (1957: 50) för Stockholm om nämnd som avses i 49 § andra stycket nämnda lag.

17 § Överförmyndare och överförmyndarnämnd äro skyldiga att föra bok angående de förmynderskap och godmanskap som inskrivits och stå under deras tillsyn. Över ärenden rörande förmynderskap, vilka ej inskrivits, skall särskild förteckning föras.

18 § Rätten skall vaka över att överförmyndare och överförmyndarnämnd fullgöra sina åligganden enligt denna balk.

20 kap. Vissa gemensamma bestämmelser om rättegången

1 § I mål om faderskap, vårdnad, umgängesrätt, underhåll och omyndighetsförklaring eller dess hävande äga 15 kap. 29, 30 och 30 a §§ giftermålsbalken motsvarande tillämpning.

2 § Vistas den, mot vilken talan enligt denna balk riktas, på okänd ort, skall hans rätt i saken bevakas av god man enligt 18 kap. Detsamma gäller, om han vistas på känd ort utom riket men stämningen eller andra handlingar i målet ej kunna delges honom eller han underlåter att ställa ombud för sig och särskilda skäl föreligga att förordna god man. Gode mannen skall samråda med part för vilken han har förordnats, i den mån det kan ske.

I fråga om ersättning till god man som avses i första stycket gäller vad som föreskrives i 10 kap. 13 § om ersättning åt rättegångsbiträde.

Rättegångsbalkens bestämmelser om hämtning av part äga motsvarande tillämpning på den som i annan egenskap än vittne eller sakkunnig skall höras i mål eller ärende som avses i denna balk.

Då fråga är om omyndighetsförklaring, bör iakttagas att förordnande om skyldighet att inställa sig personligen ej ges beträffande den som avses med ansökningen, om inställelsen skulle kunna medföra men eller fara för honom.

3 §[18] Ansökan om annan rättens åtgärd med avseende på förmynderskap än förmyndares förordnande eller entledigande får, såvida fråga ej är om ärende enligt 9 kap. 2 a §, göras, förutom av överförmyndaren och förmyndare, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år, samt av hans make och närmaste fränder. Fråga som avses i denna paragraf skall rätten också taga upp självmant, när anledning förekommer därtill.

I ärende som avses i första stycket skall rätten, när det rör omyndig som fyllt sexton år, bereda denne tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

Mot rättens beslut i ärende som avses i första stycket får talan föras, för-

[18] Förutvarande 3 § upphävd genom 1969: 617.

utom av den som beslutet särskilt rör, av var och en som har rätt att göra ansökan.

Mot beslut, varigenom det förelagts förmyndare att vid vite fullgöra visst åliggande, får talan föras endast i samband med klagan över rättens beslut om utdömande av vitet.

4 §[19] Överförmyndarens tillstånd till åtgärd beträffande omyndigs egendom får sökas endast av förmyndaren. Mot överförmyndarens beslut i sådant ärende och mot överförmyndarens förordnande, att förbehåll enligt 15 kap. 9 § andra stycket ej skall gälla, får talan föras endast av förmyndaren samt, såvida ärendet angår omhändertagande av egendom, varöver den omyndige råder, eller återkallelse av förmyndarens eller överförmyndarens tillstånd för omyndig att driva näring, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år.

Mot överförmyndarens beslut i fall som avses i 13 kap. 8 § tredje stycket får talan ej föras.

5 § Bestämmelserna i 3 och 4 §§ om förmyndare och förmynderskap gälla i tillämpliga delar beträffande god man och godmanskap. Härvid skola bestämmelserna om omyndig, hans make och närmaste fränder, då fråga är om godmanskap som avses i 18 kap. 3 eller 4 §, gälla den, för vilken god man förordnats, samt dennes make och närmaste fränder. Då fråga är om godmanskap för omyndig, har i ärende som avses i 3 § även förmyndaren sådan behörighet som anges där.

6 §[20] Talan mot överförmyndarens beslut i ärende enligt denna balk föres skriftligen hos rätten inom två veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

7 §[21] I mål eller ärende, där överförmyndaren fört talan, får rätten, när skäl föreligga, vid målets eller ärendets avgörande tillerkänna överförmyndaren ersättning av allmänna medel för det arbete han nedlagt på målets eller ärendets utförande samt för nödiga utgifter. Rätten prövar också huruvida ersättningen skall återgäldas av överförmyndarens motpart eller stanna på statsverket.

Överförmyndaren får anlita ombud i mål eller ärende där han för talan.

8 § Beslut eller dom, som i mål om omyndighetsförklaring eller i ärende om förmynderskap eller godmanskap enligt denna balk meddelas av överförmyndaren eller rätten, länder till efterrättelse utan hinder av att talan föres däremot. Vad som nu har sagts gäller ej rättens avgörande, varigenom avtal om sammanlevnad i oskiftat bo häves eller förmyndare eller god man dömes till utgivande av försuttet vite.

9 §[22] I fråga om mål eller ärende, där barnavårdsnämnd eller överförmyndare har rätt att föra talan, skall 20 § lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken äga motsvarande tillämpning.

[19] Förutvarande 4 § upphävd genom 1969: 617.
[20] Ändringen innebär bl. a. att andra stycket upphävs.
[21] Förutvarande 7 § upphävd genom 1970: 840.
[22] Ändringen innebär bl. a. att tredje stycket upphävs.

Första stycket gäller ej mål om fastställande av faderskap eller underhåll till barn.

10 §[23] I mål eller ärende som avses i denna balk kan rätten, när det finnes lämpligt, förordna att förhandling skall ske inom stängda dörrar.

11 §[24] Mot beslut som underrätt har meddelat under rättegången i fråga, som avses i 6 kap. 13 §, 7 kap. 12 §, 10 kap. 14 §, 11 kap. 15 eller 16 § eller 18 kap. 13 §, skall talan föras särskilt.

12 §[25] Mot hovrättens beslut i fråga som avses i 11 § får talan ej föras. Detsamma gäller ärende som först har handlagts av överförmyndaren.

13–41 §§[26]

21 kap. Om verkställighet av dom eller beslut rörande vårdnad m. m.

Verkställighet av dom eller beslut

1 § Verkställighet av vad allmän domstol i dom eller beslut bestämt om vårdnad eller umgängesrätt eller om överlämnande av barn sökes hos länsrätten.

Har domen eller beslutet icke vunnit laga kraft och är ej särskilt medgivet att verkställighet ändå får ske, får länsrätten icke vidtaga åtgärd enligt 2 eller 3 §.

2 § Innan länsrätten förordnar om verkställighet, äger den uppdraga åt ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnden eller tjänsteman inom barnavården att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom. Sådant uppdrag får även lämnas åt annan lämplig person.

Den som fått uppdrag enligt första stycket skall inom tid som länsrätten bestämmer lämna denna en redogörelse för de åtgärder som vidtagits och vad som förekommit vid uppdragets utförande. Tiden får ej utan synnerliga skäl sättas längre än två veckor.

3 § Förordnar länsrätten om verkställighet, äger den förelägga vite eller, om det anses nödvändigt, besluta att barnet skall hämtas genom polismyndighets försorg. Länsrätten kan även i samband med förordnandet lämna uppdrag enligt 2 §, om sådant ej förekommit tidigare.

Om särskilda skäl föreligga, får länsrätten för att underlätta barnets överflyttning föreskriva, att barnet tillfälligt skall omhändertagas på lämpligt sätt.

Länsrätten äger utdöma förelagt vite.

[23] Ändringen innebär bl. a. att andra och tredje styckena upphävs.
[24] Ändringen innebär bl. a. att andra och tredje styckena upphävs.
[25] Ändringen innebär bl. a. att andra stycket upphävs.
[26] Paragraferna upphävda genom denna lag.

4 § Har barnet fyllt femton år, får verkställighet icke ske mot dess vilja, utan att länsrätten finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa. Detsamma gäller, om barnet ännu ej fyllt femton år men nått sådan mognad att dess vilja bör beaktas på motsvarande sätt.

5 § Är det uppenbart att förhållandena ändrats väsentligt sedan allmän domstols dom eller beslut meddelades, kan länsrätten vägra verkställighet, om det av hänsyn till barnets bästa är påkallat att fråga om ändring beträffande vårdnad eller umgängesrätt prövas av allmän domstol. Sådan fråga upptages av allmän domstol på ansökan av den som varit part i ärendet hos länsrätten eller av barnavårdsnämnd.

Länsrätten får även i annat fall vägra verkställighet, om risk, som ej är ringa, föreligger för skada på barnets kroppsliga eller själsliga hälsa.

Överflyttning av barn i andra fall

6 § Även om dom eller beslut som avses i 1 § ej föreligger, äger den som har vårdnaden att, när barnet vistas hos annan, påkalla länsrättens åtgärd för att barnet skall överflyttas till honom.

Föreligga särskilda skäl att fråga om ändring beträffande vårdnaden prövas av allmän domstol, kan länsrätten vägra att vidtaga den sökta åtgärden.

I övrigt äga 2–5 §§ tillämpning.

7 § Bestämmelserna i 6 § äga motsvarande tillämpning, när föräldrar eller adoptivföräldrar gemensamt ha vårdnaden och en av dem utan beaktansvärt skäl egenmäktigt bortfört eller kvarhåller barnet samt den andre begär rättelse.

Gemensamma bestämmelser

8 § Hämtning och annan åtgärd beträffande barnet skall utföras på ett för barnet så skonsamt sätt som möjligt.

Vid hämtning skola ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnd eller tjänsteman inom barnavården och, om möjligt, läkare närvara. Om barnet på grund av sjukdom ej bör flyttas eller annat särskilt hinder möter, skall hämtningen uppskjutas.

9 § Föreligger i ärende som avses i detta kapitel fara att barnet föres ur landet eller är ärendet av annan anledning brådskande, kan länsrätten omedelbart förordna, att barnet skall omhändertagas på sätt länsrätten finner lämpligt.

Kan beslut enligt första stycket ej avvaktas, får polismyndighet vidtaga sådan omedelbar åtgärd som kan ske utan skada för barnet. När sådan åtgärd vidtages, skola om möjligt ledamot eller suppleant i barnavårdsnämnden eller tjänsteman inom barnavården och läkare närvara. Åtgärden skall genast anmälas till länsrätten, som utan dröjsmål prövar om den skall bestå.

10 § I ärende enligt detta kapitel kan länsrätten förordna, att barnet skall undersökas av läkare.

I kallelse till läkarundersökning äger länsrätten förelägga vite. Länsrätten äger utdöma förelagt vite.

11 § Beträffande parts skyldighet att ersätta motparts kostnader i ärende enligt detta kapitel äga utsökningslagens bestämmelser om kostnader i utsökningsmål hos överexekutor motsvarande tillämpning.

Kostnad för utförande av uppdrag enligt 2 § första stycket andra punkten, hämtning eller omhändertagande av barn och läkarundersökning betalas av allmänna medel. Fråga om ersättning för sådan kostnad prövas av länsrätten.

12 § Länsrätten kan förordna att beslut enligt detta kapitel som ej avser utdömande av vite eller ersättning för parts kostnad skall lända till omedelbar efterrättelse.

13 § Beslut enligt detta kapitel angående överflyttning utgör ej hinder att den därvid avgjorda frågan prövas på nytt, när ändrade förhållanden eller annat särskilt skäl föranleder det.

14 §[27] Vid handläggning i kammarrätt av mål enligt detta kapitel skola nämndemän ingå i rätten.

Denna lag[28] träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre bestämmelser i fråga om arvode och annan ersättning till förmyndare och gode män gäller dock fortfarande, om uppdraget som förmyndare respektive god man upphört före den 1 januari 1976.

Skall någon som omyndigförklarats före den 1 januari 1976 åter förklaras myndig, gäller bestämmelsen i 20 kap. 21 § om företeende av läkarintyg endast om grunden för omyndighetsförklaringen varit sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten.

Val av överförmyndare och ledamöter i överförmyndarnämnd samt ersättare för dessa skall med tillämpning av denna lag äga rum första gången före utgången av år 1975. Valet skall avse tiden intill utgången av år 1976.

I fråga om de överförmyndare och ledamöter i överförmyndarnämnd samt ersättare för dessa som valts enligt äldre bestämmelser upphör löpande tjänstgöringstider vid utgången av år 1975.

---

1. Denna lag[29] träder i kraft den 1 januari 1977, då lagen (1969: 618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap skall upphöra att gälla.

2. Talan som avses i 3 kap. 1 § får icke väckas, om rätten till motsvarande talan på grund av äldre bestämmelser har gått förlorad före ikraftträdandet av denna lag.

3. Har arvinge till man som enligt äldre bestämmelser skall anses som fa-

[27] Förutvarande 14 § upphävd genom 1974: 1038.
[28] 1974: 1038.
[29] 1976: 612.

der till visst barn väckt talan angående barnets äktenskapliga börd och är målet anhängigt vid ikraftträdandet av denna lag, skall talan slutligt prövas utan hinder av att motsvarande rätt att föra talan ej föreligger enligt de nya bestämmelserna. I fråga om förutsättningarna för bifall till talan gäller 1 kap. 2 § första stycket i dess nya lydelse.

4. I fråga om barn som har fötts före utgången av år 1969 gäller beträffande barnavårdsnämndens skyldighet att sörja för att faderskapet fastställes vad som före utgången av år 1969 var föreskrivet om barnavårdsmans skyldighet i sådant avseende. Den nya bestämmelsen i 3 kap. 6 § andra stycket äger dock tillämpning även i sådant fall.

5. I mål om fastställande av faderskap till barn kan talan om barnets egenskap av trolovningsbarn enligt äldre rätt upptagas till prövning, om barnet är fött före utgången av år 1969 eller den uppgivne fadern har avlidit dessförinnan.

6. Bestämmelsen i 7 kap. 8 § i dess nya lydelse tillämpas även på dom som meddelats före ikraftträdandet och på avtal som slutits före nämnda tidpunkt. Mål som vid ikraftträdandet är anhängigt vid domstol prövas dock enligt 7 kap. 8 § i dess äldre lydelse.

7. Bestämmelserna i 7 kap. 10 § i dess äldre lydelse om skyldighet för fader till barn utom äktenskap att bidraga till underhåll av barnets moder äger fortfarande tillämpning, om barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag.

8. Har någon, före ikraftträdandet av denna lag, enligt 20 § lagen (1969: 618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap skriftligen åtagit sig att utge underhållsbidrag till moder till barn utom äktenskap, gäller äldre bestämmelser i fråga om verkställighet på grund av handlingen. I övrigt gäller i fråga om sådant åtagande i tillämpliga delar vad som i lag eller annan författning är föreskrivet för fall då rätten enligt 7 kap. 12 § föräldrabalken i dess nya lydelse har meddelat förordnande om underhållsbidrag till barn.

På regeringens vägnar

ERIC HOLMQVIST

Staffan Magnusson
(Justitiedepartementet)